

Naš apel za sabiranje hiljadu novih preplatnika već je donio neke rezultate: mnogi naši preplatnici prigodom obnavljanja pretplate u novoj godini šalju nam imena novih preplatnika.

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

„LA PORTA ORIENTALE“

U članku »Prebivalstvo Julijske Krajine u desetletju 1921—31«, koji je izšao u božićnom broju »Istra«, dr Lavo Cermelj, na temelju statistike »Centralnog statističkog uređa« u Rimu dokazuje dve stvari:

da se broj naših sunarodnjaka u Julijskoj Krajini u desetgodinu od 1921 do 1931 nije nipošto smanjio, nego da je, naprotiv, usprkos velikom iseljavanju, ostao na prijusnjoj visini, ačak i povećao, jer je prirodnji prirost našeg naroda takav, da nadmašuje iseljavanje —

i, drugo, da je broj talijanskog stanovništva ostao na dosadanjoj visini jedino zahvaljujući doseljivanju iz starih provincija Italije i jakim vojnim posadama, koje imaju svoje sjedište u Julijskoj Krajini.

Te su činjenice vrlo utješljive, jer bilo bi upravo katastrofalo, kad bi stvari stajale obratno, naime, kad bi prirodnji prirost našeg naroda u Julijskoj Krajini padao uporedno s onako velikom emigracijom Jugoslavena iz tih krajeva. Prirodnji prirost nekako nadoknađuje ono što se gubi emigracijom, i brojčano ostajemo još uvijek prema Talijanima u onom odnosu, u kojem smo stajali ranije, a taj je omjer za nas, kad se stvari objektivno prosudjuju, povoljan.

To što dr. Lavo Cermelj zaključuje i dokazuje brojkama odnosi se na čitavu Julijsku Krajinu općenito.

Medjutim razni krajevi Julijske Krajine prikazuju se u tom pogledu različito. Za svaku općinu pojedinačno ne bi se moglo ustvrditi ono isto što kaže dr. Cermelj za čitavu Julijsku Krajinu općenito.

Ima naime općina, u kojima je ranije, prije nego je Italija došla u naše krajeve stanje stvari bilo sasvim drugačije nego danas. Ima čak i nekih negda naših općina, u kojima neprirodno raste broj talijanskog stanovništva, a broj našeg stanovništva jedva se održava na visini neke normale i nekog prirodnog otpora ili čak pada.

To se naročito opaža u onom geografskom pasu, koji je uz granicu prama Jugoslaviju i na kojem se najviše opažaju umjetni utjecaji jednog smislenog sistema: taj pogranični pas italijanizira se, tu nerazmerno raste broj talijanskog stanovništva, a naše stanovništvo u nekim općinama raste tek za mali procenat, dok u drugim za nekoliko procenata čak i pada.

To padanje i rastenje našeg elementa ne da se doduše razabradi iz statističkih rubrika, nad kojima bi stajalo »Slaveni i Talijani«, nego se to mora ispitivati prema karakteru pojedinih citiranih općina, da li su one, po našem znanju seljačke, to jest slavenske ili su varoške i gradjanske, pa prema tome u mijenjanju njihovog brojčanog stanja utječe doseljivanje talijanskog činovništva, radništva, vojske itd.

O ovaj temi našli smo na interesantne podatke u tršćanskoj reviji »La Porta Orientale« (za avgust i septembar 1933). Ta revija, koju uredjuju Bruno Coceani, Federico Pagnacco i Giuseppe Stefani, odlikuje se naročitim zadacom. U naslovu joj stoji: »Revija za studije o ratu i o problemima julijanskim i dalmatinskim. U toj reviji našli smo na članak pod naslovom »A punti geografici sulla funzione di frontiera potpisan imenom Gustavo Cumin. To je čitava jedna opširna studija, u kojoj ima i raznog drugog materijala od vrijednosti, ali sad nas najviše interesuje onaj dio, u kojem Cumin govori o etnografskim, narodnim promjenama, koje nastaju u krajima uz granicu otkako je Italija u Julijskoj Krajini.

Cumin kaže, da je u narodnom pogledu nova talijanska granica izazvala »z natne promjene. S talijanskog stajališta te su promjene pozitivne«, to znači, da uz granicu raste broj talijanskog stanovništva. To je po njegovom mišljenju vrlo važno, ako se uzme u obzir da »drugorodno pučanstvo može da padne pod utjecaj onih političkih pokreta u Jugoslaviji, koji su imali već nekoliko puta odjeka u Julijskoj Krajini«. Zato se granica jača talijanskim elementom. Organizacioni granice »dovedene su u granicnu zonu i u teritorije, koje su u neposrednoj blizini graneznih elemenata«. Pisac kaže nidalje, da tu dolaze naročito u obzir državni činovnici raznih struka, željezničari, vojnici, pripadnici raznih vojnih korpusa, talijanski trgovci itd. Svi su se ti Talijani smjestili u centra, koje je nova granica uvelike stabilizirala. U postojnjoj zoni, na primjer, u većini su te talijanske grupacije neročito, u koliko zadržavaju tih elemenata u pograničnoj zoni nije permanentno, ali u vijek oni koji odlaze nadomještavaju se odmah novim talijanskim elementima. Tako, kaže Cumin, broj talijanskog elementa ni u Postojnštinu ne pada »nepoček i ima izgleda u porast«. Interesantno je ono što kaže Cumin o dolini Soče: »U dolini Soče opaža se,

no ne padaju, nego se uključuju u život doline, a u vijek oni koji odlaze nadomještavaju se odmah novim talijanskim elementima. Tako, kaže Cumin, broj talijanskog elementa ni u Postojnštinu ne pada »nepoček i ima izgleda u porast«. Interesantno je ono što kaže Cumin o dolini Soče: »U dolini Soče opaža se,

DETALJI O MUČENIČKOJ SMRTI IVANA JURIŠEVIĆA

Tko je kriv za hapšenje Juriševića i njegovih drugova?

Vodice, januara 1934. U vezi s ranijim vijestima o tragičnoj i mučeničkoj smrti Ivana Juriševića, koji je umoren u tršćanskoj tamnici kod Jesuita, javljamo vam još nekoje detalje, koji rasvjetljaju taj stoga dogodaj.

S Juriševićem su bili uhapšeni i njegovi drugovi Gaberšnik i Rupena. Nakon toliko dana zatvora vratio se ovih dana iz zatvora kući Gaberšnik. On je bio zatvoren sam za sebe i nije za čitavo vrijeme zatvora znao za ostalu dvojicu drugova. Njega su iz Coronea odvezli u Kopar i napokon na Rijeku, odakle se vratio kući. I po njegovom tijelu može da se vidi, da je i on bio mučen na zvierski način.

Kako smo vam ranije javili, ta trojica mladića bila su uhapšena zato, jer su posjekli navodno Arnaldova stabalca, a Juriševiću su još povrh toga imali na sumnji, da je jugoslavenski špijun... Arnaldova stabalca bila su posjećena na jednom dijelu crkvenog zemljišta, koje se nalazi ispod našeg sela. Kako saznamo s najpozadnije strane, za hapšenje Juriševića i njego-

vih drugova snosi krivnju onaj, koji je po Kristovom naučavanju dužan da se brine za spas ljudskih duša, koji ima da pase stado svoje. Sva Čičarija okrivilje našeg župnika za hapšenje. On je tužio mladiće, da su na crkvenom zemljištu posjekli Arnaldova stabalca. Ova činjenica izazvala je razumljivo veliko ogorčenje u čitavom našem kraju i u dušama našeg naroda dogadjaj se u povodu toga upravo grozna borba. Kako možemo poslije toga da slušamo u crkvi njegovu riječ, kako možemo da imamo povjerenje u toga čovjeka, koji je indirektno kriv za sve ono što se dogodilo s jednim mladim čovjekom, koga danas nema više među živima, jer je podlegao u zatvoru mukama? U crkvi, dok nam taj lažni božji namjesnik govori riječi božje ljubavi, mi pred svojim očima vidimo okrvavljeni lik Ivana Juriševića. Mi u tom svećeniku vidimo običnog policijskog konfidenta, i naše se duše napunjavaju sve većom i većom mržnjom.

Završavamo ovaj dopis s poklikom: neka je vječna slava našem velikom mučeniku Ivanu Juriševiću!

ARETACIJA AKADEMIČARKE LOJSKE BRUSOVE

Zvabili so jo čez mejo in aretilari

Hoterdršica, 4. januara 1934. — (Agis.) — Za božićne počitnice se je napoštala akademičarka rođakinja Lojska Brusova v Hoterdršico ob talijanski meji s svojim sorodnikom. Ko se je sprehajala ob meji je bila u bližini talijanske obvezne stražnice, joj je neki finančni stražnik, ki joj je bržkone na video poznao, naprosil, naj mu raztolmači, prošnjo nekoga Slovence, ki ni znal talijansko kar je tudi radevolje stori. Ker pa stražnik ni mogel sam ustreziti prošnji kmeta, je poslal njega in njo k maršalu v talijansko stražnico, ki je stala nekaj metrov od meje. Brusova tega sprva ni

hotela, ker ni imela propustnice, ko pa je ta zagotovil, da gre lahko brez skrbi preko, je v to privolila. Toda, ko je svoj posel opravila, je maršal ni pustil več nazaj. Odpeljali so jo v Godovič, je tam nekaj časa obdržali v zaporu, nato pa odvedli v idrijske zapore. Od tu so telefonirali na goriško prefekturo, ki pa je ugotovila da je Brusova že črtana iz talijanskog državljanstva in da torej ni vzroka, da bi jo še dalje držali v zaporu. Po tej ugotovitvi so se aretilarji opravičili in jo spremili z avtomobilom do meje.

IVAN KARLOVIĆ IZ KLANE U RIMSKOM ZATVORU

čeka raspravu pred specijalnim tribunalom

Klana, januara 1934. Pred godinu dana »Istra« je pisala o misterioznom slučaju hapšenja, koje se dogodilo ovde uz granicu. Bio je uhapšen mladi Ivan Karlović iz Klane samo zato, jer se približio mestu uz granicu gdje se podižu ratne utvrde. Dugo se nije znalo za njega, jer su ga karabinjeri odveli a da nikoga od njegovih nisu o tome obavistili. Mnogo dana iza uhapšenja javio se iz zatvora u Kopru jednom kartom. Sad saznamo, da je on iz Kopra pred neko vrijeme prevezan u Rim. Javio se naime iz rimskog zatvora

pred božične praznike jednim listom. Poslano izgleda, da on u Rimu čeka proces pred specijalnim tribunalom. Interesira nas njegov proces, jer u čitavom našem kraju vlada najčvršće uvjerenje, da taj mladić nije pod Bogom ništa skrivio, da bi morao u zatvor, a kamo li pred Specijalni tribunal. Bojimo se ipak za njega, jer imamo iskušta u dosadanjih osuda, koje su pale, a da ljudi osudjeni na teške tamnlice nisu tako kaderi ništa počinili i da im ni tribunal ništa nije dokazao.

KAKO POSTOPAJO ITALIJANSKE OBMEJNE OBLASTI

Jugoslovenska moka in finančni stražniki

Postojna, januara 1934. (Agis.) — Pred božičnimi prazniki je mnogo naših ljudi iz obmejnih krajeva nakupilo moko na jugoslovenski strani. Ceprav so imeli posebne, od talijanski oblasti izdane izkaznice, ki omogućujejo našim ljudem kretanje z ene strani meje na drugo stran in tudi

kupovanje živilskih potreboščin v Jugoslaviji — seveda v določeni množini — jih talijani obmejne straže niso pustile v Italijo z moko. Kupljeno moko, gotovo namenjeno za božične praznike, so morali na zahtevno obmejnih straž raztresti po snegu ob meji

uz taj proces doseljavanja novih pograničnih elemenata, i imigracija Furlana, koji obnavljaju staru tendenciju penetracije i ostaju stalno u onim varošinama...

Cumin kaže i ovo:

»Ali ne samo u većim varošima, nego i u manjim centrima u pograničnoj zoni, talijanski je element uvijek prisutan. Općinske vlasti, učitelji i razni vojni korpsi policijskog nadzora formiraju već prema veličini centra talijanske grupe više ili manje brojne. Te skupine dobivaju važnu funkciju u širjenju talijanskog jezika, koji je danas poznat, makar i slabu, u čitavoj zoni, pa i tamo, gdje je ranije bio sasvim nepoznat.«

Pisac te studije govori i o iseljivanju jugoslovenskog pučanstva pa kaže:

»Uporedno s napredovanjem talijanskog elementa opazio se u čitavoj drugorodnoj zoni jaku tendenciju opadanja, koja proizlazi u velikom dijelu od jake emigracije. Taj fenomen je uzrokovan sestreljivim prilikama, u kojima se danas nalazi talijansko pučanstvo (pad cijena poljoprivrednih i stolarskih proizvoda), a tako isto i sumskih, potpuni zastoji u drvnu, industriji) takoder i zbog političkih razloga.«

Na temelju statistike od 21 aprila 1931 Cumin konstatuje u skoro svim općinama istočne Julijske Krajine opadanje ili samo malo porast pučanstva. Iznimku su one općine, koje imaju kao glavno mjesto ili u kojima je obuhvaćen neki centar, koji je zbog

nove granice dobio važniju administrativnu ili stratešku funkciju. To znači, da su ta mesta, ti centri postali jači samo zato, jer se u njih doseljuju talijanski elementi. Cumin piše, da se događa ono, što se događalo i u vrijeđem starom rimskom carstvu. Džu se pogradiće u Tržiču, Tolminu, Idriji, Vipavi, Ajdovščini, Postojni, Bistrici do Voloskog. »U tim centrima, kaže pisac, nalaze se glavne snage granične organizacije i u njima su najjače skupine Talijana. Ti centri pokazuju stvarno prema statistici i najveći procentualni porast pučanstva.«

Od 1921 do 1931 porasta je na primjer općina Bovec, bez mjesta Bovec, samo za 0.7 posto, dok je samo mjesto Bovec zbog velikog priliva Talijana u službi organizacije granice, poraslo za čitavih 36.7 posto! Tolmin je sam porasao zbog dolaska mnogih Talijana za 37.1 posto, a osala općina Bez Tolmina je čak pala za 5.4 posto. Vipavska općina bez Vipave je pala za 6.9 posto, a samo mjesto Vipava zbog velikog broja doseljenih Talijana porasla je na avstrohrvatsko, to jest za 106.5 posto. Postojna grad je porasla za 65.2 posto, a općina Postojna bez grada je porasla samo za 4.7 posto. Ilirska Bistrica varoš je porasla za 67.6 posto, a općina bez Ilirske Bistrike je porasla samo za 0.5 posto. I tako dalje.

To sve navodi Cumin u reviji »Porta Orientale« i dolazi do »pozitivnih« zaključaka sa talijanskog gledišta:

ŠE UMOLBNE NE PUSTIJO NA MIRU

Trst, 15. decembra 1933. (Agis). Hrvatin France iz Nove Sušice pri Košani že dali časa boleha na umolbošt. Šele u zadnjem času mu je šlo na bolje Vendar so mu italijanske oblasti poskrbele, da ne bo ozdravil. Radi nekih dobrijih pisem, so letošnjo pomlad pregledovali karabineri, s političnim komisarjem Belluomo iz St. Petra, pisavo vseh vaščanov in zatevali tudi Hrvatina, da napiše od komisara narekovane besede. Ko je ta zahteval pojasnila o tem, kaj piše, mu je komisar odgovoril z udarcem v obraz, da se je revez opotekel in padel na tla, kjer je dobil še brco. Poleg tega je bil predan sodišču, ki mu je naložilo 200 lit kazni. Udarec in denarna kazen sta tako vplivali na Hrvatinu, da se mu je ponovno omrzil um in da je moral v umolobnicu.

OSUDA ZBOG PRELAZA PREKO GRANICE BEZ PUTNICE.

Rijeka, januara 1934. — Rječka pravura osudila je na 3 mjeseca zatvora i 3000 lira globe Miju Bančića, starog 22 godine, seljaka iz Žminja u Istri, starog 22 godine, seljaka iz Žminja u Istri, starog 22 godine, iz preša granicu za Jugoslaviju bez putnica.

OSUDA ZBOG ZAKAŠNJENJA NA STAVNU.

Rijeka, januara 1934. — Na Rijeci je bio osudjen na šest mjeseci zatvora Franjo Kinkel, star 22 godine, iz Matulja, jer je zakasnio na stavnju.

DEVET MESECI ZATVORA ZBOG STAROG REVOLVERA.

Italija se bolji i starog revolvera. Pula, januara 1934. — U posljednje vrijeme već smo više puta zabilježili osude naših ljudi zbog nekog starog oružja, koje se kod njih nadje. Te osude nisu lakne, nego naprotiv vrlo stroge. I sad ovih dana osudjen je u Kopru na devet mjeseci i pet dana zatvora te na globu 1400 lira i snošenja sudskih troškova. Stjepan Radin iz jednog sela kod Buja, jer mu je nadjen u kući jedan star革 revolver.

KER JE SHRANIL RAZSTRELIVO, MORA V ZAPOR

Postojna, januara 1934. (Agis). V St. Vidu pri Cerknem so zaprlji nekega kmetja. Dva delavca, zaposlena pri vojaških utrijevalnih delih ob meji, sta prosila kmeta, da bi lahko

ZIVLJENJE PO PRESTANI KAZNI OZIROMA AMNESTII

Trst, 3. januaria 1934. (Agis). Iz fašističnih zaporov se vračajo v zadnjem času naši politični obsojenci, ki so bili kaznovani na daljšo dobo. Nekaj takih se je vrnilo iz leče po zadnji amnestiji. Vsi ti bivši politični kaznjenci pa delajo še danes fašistom veliki strah in zato gledajo, da se jih ponovno čimpreje rešijo v odkrižajo. Ječa jih ni spreknila, ostali so kar so bili, novih »zločincev« pa se tudi fašisti kar tako ne morejo izmisliti. Zato prvo kar je, je to, da jih enostavno zopet konfirirajo radi »varnosti, mlru in reda v državi« kot pravilo, drugo pa je to, da ostanceno doma pod policijskim nadzorstvom internirani in se ne smejo nikam ganiti ter se vsako toliko javiti pri policijskih oblasteh. Položaj, ki ga imajo je neznosen in je znani že iz mnogih drugih slučajev. Zelo pa se je udomačil v zadnjem času običaj, da predlagajo takim političnim »svobodnjakom« izselitev in jim nudijo vse ugodnosti pri nabavi potnega lista. Jasno je, da večina to odkoni, vendar pa se mora marsikdo prej ali slegi udati, zlasti ko postane življenje izven ječe neznošnje od tistega in ječi.

ČE FAŠISTI »ZAGOTOVIJO« DRŽI.

Reka, decembra 1933. — (Agis). — Družinski oče Viktor Jelarčič iz Trnovega, star 34 let, in po poklicu tapetnik je bil že lansko leto več mesecov v zaporu kot protifašistični element. Z amnestijo je bil končno osvobojen in se je vrnil domov, kjer so mu politična oblastva zagotovila, da mu ne bodo delali več stitnosti. V začetku decembra pa je bil iz neznanih vzrokov in kljub zagotovilu, ponovno aretiran in odveden v bistrške zapore.

Omenjeni je, ko se je vrnil iz ječe, prsil za ponovno dovoljenje trgovine za prodajo pohištva. Prošnjo mu je zavrnila prva, kot druga inštanca z motivacijo, da taka trgovina ni potrebna niti v Trnovem in niti v Bistrici. Met tem pa je v Bistrici otvoril trgovino s pohištvtom neki jud iz Reke. Ta je bil fašizmu gotovo bolj naklonjen.

VRĀCANJE PREZIMENA RIJEČKIH PODRICA U TALIJANSKU FORMU

Rijeka, januara 1934. Riječka »Vedetta d'Italia« prenosi iz službenie »Gazzetta Ufficiale« spisak onih riječkih porodica, koje su promjenile svoja dosadana slavenska (ili madarska) prezimena u talijanska, ili kako se to službeno naziva, koje su svojim prezimenima opet dale — »vratile talijansku formu«. Medju tim prezimenima nalaze se: Giuseppe Valenčić, koji će se odsad zvati Valenti, Marija Blažić u Basilani, Petar Kaštelj u Castelli, Franjo Puci u Pucci, Josip Smerdel u Rovani, Viktor Lukšić u Lucchesi, Berczi (Madjar) u Bertini, Josip Nikšić u Nicol, Antun Čekada u Cecada, Ruggero Šikić u Secci, Hromatka u Omegiani (što važi i za njegovu ženu Anu Hrvatin).

Ovo »vraćanje u talijansku formu« slavenskih prezimena, koja nikad nisu imala ništa sa talijanstvom, kao što su sva pomenuta prezimena, predstavlja najveću porugu za savremenu civilizaciju, pa nas interesuje samo kao besprimerna komedija. Interesantno će biti da vidimo, kakvu je to nekad »talijansku formu« imalo na pr. prezime federalnog fašističkog sekretara za riječku provinciju dr. Grbca (Gherbaz), kad i on odluči, da svojem prezimenu »vrati« predajašnu, talijansku formu...»

U PAZINU JE UMRO COSTANTINO COSTANTINI.

Pazin, januara 1934. — Na Novu godino umro je u Pazinu advokat Costantino Costantini, pazinski podnačelnik. Bio je 21 godinu pretrsjetnik općinskog vijeća, član školskih odbora i pretrsjetnik mnogih talijanskih udruženja. Od 1900 do 1914 bio je zastupnik u pokrajinskem odboru u Poreču za Pazin i Labin. Poslije rata bio je najprije komesar, a kasneje je postao prvi načelnikom Pazina. U novije vrijeme bio je vicepodsticar Pazina, pretrsjetnik agrarne škole, »Casse rurale« itd. Istricao se uvijek u borbi protiv našega naroda u Istri i zato ga sad u povodu njegove smrti i spominjemo.

FAŠISTIČKA STAMPA I TALIJANSKA PROPAGANDA NA NAŠEM KRASU.

Trst, januara 1934. — Jaka poduzeća (ako uopće još takvih ima u Trstu...) moraju da uzdržavaju fašističku štampu i sve ostale publikacije. Ne samo da moraju davati svote kao subvenciju, oglase itd., nego moraju uzeti i jedan stanoviti broj pretplata. Do sada je na to reflektirao u prvom redu trščanski list »Il Popolo d'Istria«. A sad je počeo da iskorističava poduzeća i tvrtke u Trstu i Mussolinijev list »Il Popolo d'Italia«, koji izlazi u Miljanu. To je Mussolinijev list i ko bi odbio da ga pomogne, taj bi gadno stradao. Tako trščanske »Assicurazioni Generali« uzmajmo oko stotinu primjeraka tega lista. Od tega su 93 broja stavljena na dispoziciju trščanskem federalnom fašističkom sekretarju Perusinu, koji je odredio da se te preplate podignejo po kraskim selima u svrhu propagande. U svakom selu po jedan seljak dužan je da prima »Popolo d'Italia« i da ga daje drugima da čitaju, da bi se širila fašistička talijanska misao po slavenskim selima.

POŠALJITE PRETPLATU

ITALIJANSKI DUHOVNIKI V SLOVANSKIH ŽUPNIJAH

Upravitelj goriške nadškofije Sirotti je na tih spravil v škofijo šest duhovnikov iz stare Italije pod naslovom ballskih kapelanov. To so duhovniki, ki naj bi skrbeli za krščanski pouk med otroci, včlanjenimi v fašistični mladinski organizaciji »Ballila«. Ze v zadnjih številkah smo omenili, da so bili ti italijanski duhovniki poslanji v povsem slovenske župnije, ki jih upravljajo slovenski duhovniki.

Iz reške škofije nam zdaj poročajo, da se je tudi v tej škofiji naseil en tak ballski duhovnik, in sicer Giuseppe Graci. Prišel je že pred nekaj meseci v Trnovo pri Ilirske Bistrici. Med verniki se je kmalu razširil glas, da je g. Graci prišel celo brez vsakega dokazila, da je duhovnik. Verniki gledajo z nezupanjem na te priseljene duhovnike, ki so državni plačanci in katerih namen je v prvih vrstih ta, da zasejejo razdor med otroci slovenskih staršev in domaćim župnikom. G. Graci ima kakor večina vseh teh ballskih kapelanov naslov učitelja. V resnici je to šolski učitelj, kakor so drugod učitelji-laiki. Obenem pa poučuje veronauk; v ostalem je v Italiji navada, da poučujejo veronauk učitelji-laiki. Kmalu po Gracijevem prihodu se je po vsej fari raznesel glas o incidentu med novim »kaplanom« in samostanskim duhovnikom, ki poučuje šolske otroke veronauk v župnišču, ker je veronauk v slovenskem jeziku v šoli predovan. Slovenski duhovniki so v velikih skrbih za krščansko vzgojo otrok. Ne strašijo se truda, ki je zvezan s poučevanjem verstva izven šole. Tako je n. pr. domaći duhovnik šel čakat šolske otroke pred šolo, da bi jih od tam odvedel v župnišče, kjer naj bi se učili spoznavati Kristusa in njegovo besedo. Ko so otroci prišli iz šole, se je pojavil med njimi g. Graci. V navzočnosti otrok je apostofiral slovenskega duhovnika: »Kaj pa vi tukaj čakate?« Ko mu je župnik odgovoril, da je prišel po otroke, da bi jih peljal v župniško sobo, da bi jih tam učil verstvo, mu je g. Graci odgovoril: »Za danes ne bo krščanskega nauka, za naprej pa bomo videli. Poučujem ga že jaz in to naj zadostuje.« Ko so otroci hoteli za domaćim duhovnikom, jim je kapelan Graci branil. Otroci so se ustrašili, ker je pač Graci njihov učitelj. Le nekaj otrok je odšlo z domaćim duhovnikom.

Vest o tem dogodku se je seveda takoj raznesla po vsej občini in je napravila na vse vernike zelo mučen vtis. Ti se vprašujejo, ali ni že dovolj domaći duhovniki ali je treba še drugega, ki je v službi italijanske politike? Ali ni domaći duhovnik pravi katoliški duhovnik, ki je vreden vsega zaupanja in ki so ga tudi postavila pristojnja cerkvena oblast? Ali ne obstoji samo ena katoliška Cerkev, se vprašujejo ljudje, kateri so podrejeni vsi katoliški duhovniki? Kako more torej takšen italijanski kapelan delovati na lastno odgovornost?

Ko je talijanska vlada s posebnim dekretem obljudila kredit za večje število italijanskih duhovnikov, ki naj bi otišli kot kateheti na Južno Tirolsko v povsem nemške fare, je nemški tisk zagnal velikanski krik in vik. V zadevi so posredovali celo nemški škofje in nemški katoliški listi so objavili poročilo, da je Vatikan naročil tiroškim škopom, naj ne dajo jurisdikcije tem italijanskim duhovnikom. Končno pa je tridentinski škop Endriči vendar dovolil desetorici duhovnikov, da so se naselili v nemškem delu njegove škofije. Sirotti je šest italijanskih duhovnikov kar na tihem vtihotaplil v slovenske kraje in sedmega imamo sedaj v reški škofiji.

PROPADANJE NAŠEGA GOSPODARSTVA

Tolmin, januara 1934. (Agis). Dobro vemo, da take in slične vesti, ki vam jih pišemo, vedno in vedno napoljujejo stolpce v »Istri« in da radi tega niso več nove, niti zanimive. Vemo tudi, da je danes tako, kateri pri nas po vseh ostalih naših krajih pod Italijo, vendar se čutimo vsaj nekoliko olajšane, da potožimo svoje gorje tistim, ki nas razumejo. In to nam je mogoče edino le v »Istri«.

Gospodarska blaginja našega trga gre posebno zadnje čase rakovo pot. Tolmin, ki je bil svoj čas središče trgovine za bovški, kobarški in podbrški kot ter za vso Tolminsko, je danes stal brez vsakega trgovskega prometa. Mlekarstvo, ki je takoreč preživilo vso Tolminsko in vse kraje više od Tolmina, je z ostalo trgovino že zdavnaj uničeno. Prej tako živalen trgovski promet preko Tolmina je popolnoma zamrl. Čedad je pritegnil nase ves promet iz kobarškega in bovškega kota, gorica pa iz podbrškega, tako da je ostala Tolminu le Tolminška, ki pa ne nudi nič drugega več, kot mizerijo. Tolminske gostilne in trgovine v kolikor so se še obdržale so brez obiskovalcev. Mnogi domačini so prej oddajali uradnikom, dijakom in drugim sobe odnosno stanovanja, danes pa stoje vse prazno. Davčne obremenitve in dolgovi pa rastejo vedno in vedno. Zadnje čase je že na več krajih zapel boben. Tako je bila pred kratkim prodana na dražbi neka hiša v Tolminu za 3000 Lir samo zato, ker ni zmogel gospodar rednega plačevanja obresti od vključenega dolga v znesku 10.000 Lir. Ker ni bilo kupca, je hiša ostala denarnemu zavodu. To pa

DOMAČI DUHOVNIKI TUDI NA NOVI ZELANDIJ

Domači prebivalstvo na Novi Zelandiji ni doslej imelo katoliških duhovnikov. Pač pa so imeli protestanti domače duhovnike. Katoliška cerkev stavi za dosego duhovniškega stanu visoke zahteve, predvsem glede izobrazbe, nadalje zahteve od njih, da se ne poročijo. Te zahteve so se zdele domačemu dijaštvu prehudev v prav radi tega je moralno ostati domače ljudstvo dolgo brez lastnih duhovnikov. Toda katoličani so vedno bolj in bolj zahtevali lastne domače duhovnike, ki edini morejo uspešno širiti Kristusovo besedo. Misijonarji so radi tega podvojili propagando med dijaštvom in vse kaže, da bo Nova Zelandija v najkrajšem času dobila lastne domače duhovnike. Misijonska propaganda v tem smislu je namreč uspela. Javilo se je več pozitivnih dijakov, ki so pripravljeni posvetiti svoje življenje Kristusu.

Tako na Novi Zelandiji... Zakaj bi potem Jugoslovani v Italiji ne imeli pravice do lastnih duhovnikov?

(Ponedeljski Slovenec)

SLOVENSKO PJEVANJE ZABRANJENO, A TALIJANSKO UVEDENO.

Veliko veselje talijanske štampe.

Pula, januara 1934. — Fašizam ima ijetke uspeha na Koparštini. Tamo su prilike teške za fašizam. Naš se narod ne da. Teror je medijutim takav, da se ipak nešto postizava. Pali su mnogi mrtvi, sela su opustjela, oni, ki so bili otporni protjerani su preko granice ili su u zatvorima. I kad u takvih prilikah fašisti nešto postignu u tim našim selima na Koparštini, onda su vrlo radosni, onda se o tome piše i v novinama. Tako su ovih dana (2 januara) donijeli »Corriere Istriano« i »Piccolo« vijest pod naslovom »Così va bene!« u kojoj se kaže, da je poslige toliko godina rada pučanstvo v Smarju kod Kopra imalo napokon »sreču« da prošloga Božiča prisluju v crkvi crkvenom pievanju, zborova iz Smarja i Pomjana. Pievane su mize u četiri glasa, a i druge pobožne pjesme. Nove ističu, da je značenje tih zborova tem veča, ako se uzme, da su sastavljeni od novih elementov, ki so se formirali v poslednjem godinu dana, a izšli iz onih »slovenskih crkvenih zborov«, ki niso mogli dati in liturgijskom ni u umjetničkom pogledu povjerenja u uspjehi kojih su več davnog izgubili pravo na opstanak...

Tako talijanska štampa govori o bivšim zborovima, iz kajih se je otjerala one, ki so nisu htjeli pokoriti da pievaju talijanski i iskoristički one, ki su morali iz bilo kajih razloga, da se pokore i da pristanu na talijansko crkveno pievanje. Kako novine pišu največu zaslugu zato imaju učitelji Tullio Antonio i Oscar Fogazzaro. Prvi je zaslužan zato, ker je učinio, da se na bazi starog slovenskog pievačkog društva stvori novo talijansko, a drugi zato, ker je uspostavio suradnju s Smarjem i u Pomjana u sama dva meseca organizovao zbor »bijelih« glasova od samih dječaka tamošnje škole. »Così va bene!«

PADRE MODITTI PROPAGIRA FAŠIZAM PO KOPARŠTINI.

Trst, januara 1934. — U Kopru i okoli održao je ovih dana predikje neki Padre Moditti vendar dovolil desetorici duhovnikov, da so se naselili v nemškem delu njegove škofije. Sirotti je šest italijanskih duhovnikov kar na tihem vtihotaplil v slovenske kraje in sedmega imamo sedaj v reški škofiji.

NEDVOLJENJE NAŠEG KMETA SE ZAČE
NJA Z DRAŽBAMI

Tolmin, januara 1934. (Agis). Dobro vemo, da take in slične vesti, ki vam jih pišemo, vedno in vedno napoljujejo stolpce v »Istri« in da radi tega niso več nove, niti zanimive. Vemo tudi, da je danes tako, kateri pri nas po vseh ostalih naših krajih pod Italijo, vendar se čutimo vsaj nekoliko olajšane, da potožimo svoje gorje tistim, ki nas razumejo. In to nam je mogoče edino le v »Istri«.

Gospodarska blaginja našega trga gre posebno zadnje čase rakovo pot. Tolmin, ki je bil svoj čas središče trgovine za bovški, kobarški in podbrški kot ter za vso Tolminsko, je danes stal brez vsakega trgovskega prometa. Mlekarstvo, ki je takoreč preživilo vso Tolminsko in vse kraje više od Tolmina, je z ostalo trgovino že zdavnaj uničeno. Prej tako živalen trgovski promet preko Tolmina je popolnoma zamrl. Čedad je pritegnil nase ves promet iz kobarškega in bovškega kota, gorica pa iz podbrškega, tako da je ostala Tolminu le Tolminška, ki pa ne nudi nič drugega več, kot mizerijo. Tolminske gostilne in trgovine v kolikor so se še obdržale so brez obiskovalcev. Mnogi domačini so prej oddajali uradnikom, dijakom in drugim sobe odnosno stanovanja, danes pa stoje vse prazno. Davčne obremenitve in dolgovi pa rastejo vedno in vedno. Zadnje čase je že na več krajih zapel boben. Tako je bila pred kratkim prodana na dražbi neka hiša v Tolminu za 3000 Lir samo zato, ker ni zmogel gospodar rednega plačevanja obresti od vključenega dolga v znesku 10.000 Lir. Ker ni bilo kupca, je hiša ostala denarnemu zavodu. To pa

DAVKE ZVIŠUJEJO

Reka, januara 1934. (Agis). V Reški pokrajini so za tekoče leto spet zvišali davke na vse obrti. Kot zgleda, so najbolj obremenili gostilniško obrt, in sicer so zvišali davke ravno za polovico.

NOVI CLANOVI TRŠČANSKOG FAŠJA.

Trst, januara 1934. — Prisilna organizacija fašista donijela je »lijepo« uspehe. Trščanski listovi donose nekoliko kolona imena novo upisanih članova fašističke organizacije. Medju tim imenima ima i takih, koja sa fašističkom idejom nemaju absolutno ništa zajednička, ali morali su se upisati, ako žele živjeti.

„ŽENSKI SVET“ PREGANJAJO

Rihemberk, januarja 1934. (Agis). »Ženski svet«, ki je že nad leto dni prepovedan v Italiji in seveda predvsem v naših krajih, še vedno straši tukojšnje oblasti. Po Rihemberku in po okoliških vasicah od časa do časa preiskujejo hiše in delajo sitnosti bivšim naročnicam »Ženskega sveta«. Največ neprijatnosti imajo seveda bivše poverjenice lista.

DOPOLAVORO NE MOŽE DA RAZVILA POZELJAN RAD JER SLAVENI U PROVINCIJI NE POZNAJU DOVOLJNO TALIJANSKI JEZIK

Trst, januara 1934. Trščanski »Popol« piše o radu organizacije »Dopolavoro« v goričkoj pokrajini, pa medju ostalim govorji i o propagandi putem diletantskih kazališta. U članku se kaže, da je taj rad težak, jer u selima po goričkoj pokrajini narod ne pozna tal

TRŠČANSKI FAŠIZAM JE UGROŽEN — ŠAPUTANJIMA

Povodom jednoga disciplinskog postupka

Trst, januara 1934. — Fašistički federalni sekretar za trščansku pokrajinu kaznio je disciplinski fašistu Bruna Benedettiju time, da ne smije kroz šest mjeseci fašistički djelovati, »jer je raznosiо neistinitne vijesti«. Povodom te disciplinske kazne trščanski »Popolo« piše, da je dobro da se tako postupa protiv širitelja neistinljivih vijesti, jer je u posljednje vrijeme u Trstu fašizam ugrožen tim šaputanjima po barovima i kavarnama. Fašisti sami postali su klevetnici, ogovaraju jedni druge i raznose alarmantne vijesti sad o ovome sad o cnoti. Treba uzeti bić i očistiti ozracje! Ta šaputanja naročito podgrjavaju nekoje neosnovane nade u — promjene... Tako kaže »Popolo« i upozorava, da je oko »Piazza Unita« i suviše tih kavana, u kojima se ogovara i šaputne koješta, a naročito je medju njima jedna opasna i — suvišna. Drugim riječima rečeno, ima tamo jedna kavana, u kojoj se sastaju većinom fašistički nezadovoljnici, pa je treba zatvoriti. To se može razabrati po riječi »suvišna«.

CORRIERE ISTRIANO NAPADA POINCAREA.

Francuski državnik duboko je uvrijedio Italiju.

Pula, januara 1934. — Puljski list »Corriere Istriano« od 4. o. m. donosi članak, u kojem napada francuskog državnika Poincarea, koji je izdao prošlom dana jednu novu knjigu svojih političkih uspomena. U toj knjizi Poincare govori o talijanskim zahtjevima po svršetku rata i ističe, kako su Talijani tražili više nego što su imali pravo da traže Puljski list zato i kaže, da su memoari Poincarea puni zločiva i podlosti (pieno di malignità e vigliaccheria).

I ostali talijanski listovi donose ovi dana izvratke iz memoara g. Poincarea i kritikuju ona mesta, gdje je Poincare »opao« Italiju. Ali tim citiranjem i tim kritikama talijanska štampa postizava savim obratne rezultate: čitatelji, koji ne bi inače doznali možda nikada što je Poincare rekao o Italiji, tako to doznaju i misle o stvarima kako im se svidi.

U Puli čak i sami Talijani kažu, da je najveća nesreća o tome, što Poincare i njemu slični nisu mogli da utječu u svoje vrijeme tako, da Italija nikada ne dodje u Julijsku Krajinu.

BOŽIĆNA FAŠISTIČKA PROPAGANDA U BRESTOVICI

»Kad budem velik ići ču Dučen«.

Gorica, januara 1934. — U azilu za odnarođivanje slovenske djece u Brestovici priredjena je fašistička božićnica s darovima i recitacijama fašističkih pjesmica. Jedno slovensko dijete recitovalo je pjesmu »Sono un balla«, a drugo govor »Kad budem velik ići ču Dučen«. Dječa su bila u crnim košuljama.

MONOPOL NA CIVILIZACIJU.

Shvaćanje »Popola d' Italia«.

Trst, januara 1934. — Fašistička štampa stalno se razbacuje rječju »civilizacija« Izgleda, da fašistički žurnalisti i nemaju pravog pojma o značenju i zamaštosti pojma »civilizacija«. »Popolo d' Italia« je u svom broju od 21 decembra u svom uvodnom članku napisao ovu himalajski gorostanu glupost:

»Jedna je istina: civilizacija, to je pojam, koji samo Mussolini ispravno shvaća«.

Mi b. rekt.: kako ga shvaća vidi se najbolje po onoj politici, koju provodi u Julijskoj Krajini. Bazovica...

TUČNJAVA U KRCMI I PROCES ZBOG PADA LIRE.

Gorica, januara 1934. — U Gorici je vodjen proces protiv Josipa Kosmačina, starog 23 godine iz Breginja. Njega je optužio krčmar Modrijančić, da mu je u tučnjavi nanošao telesne povrede. Do tučnjave u njegovoj gostionici došlo je, navodno krvnjom Kosmačina, kad je taj pred nekoliko mjeseci jedne večeri došao i donio vijest — da lira tako loše stoji, da će strahovito pasti. Ta je vijest izazvala takvo rasploženje, da je došlo do tučnjave. Bit će, da se u gostionici našao reko, kome to nije bilo po volji, kakav fašista ili renegat. Sud ipak nije mogao Kosmačina da osudi, jer nije imao dokaza.

TRIPOLIS IMADE DVA GUVERNERA!

Maršal Balbo oputovao je u Tripolis da preuzeme dužnost guvernera Tripolitanije. Dosadašnji guverner maršal Badoglio stigao je u Italiju i neočekivano je kraljevskim dekretom koji je ovih dana objavljen, imenovan počasnim guvernerom Tripolitanije. Tako će ova talijanska kolonija od sada imati dva guvernera od kojih će jedan naime maršal Balbo vršiti guvernersku vlast, dok će maršal Badoglio ostati titularni guverner.

POSLEDICE MRAZA.

Vreme, decembra 1933. (Agis.) — Mraz, ki je pritisnil zadnje dneve u naših krajih je povzročil marsikatero prezgodnje smrt, zlasti pri starejših ljudi.

Radi poledene ceste Vreme-Ribnica, se je prevrnilo 5 automobilov preko cestnega nasipa. Pri tem se je ponesrečilo tuđi precej ljudi.

MALO JE KOJEMU NARODU PRAVEDNOM I NEDUŽNOM ZANIJEKANA PRAVDA, KAO ŠTO SE TO S NAŠIM DOGADJA

To ne kažemo mi za naš narod u Julijskoj Krajini, nego je to izreka iz manifesta Talijana na Malti...

Trst, januara 1934. — Talijanska štampa sva bez iznimke, sigurno po naředjenu iz Mussolinijevog presbiroa, donosi na vidljivom mjestu jedan apel, koji su uputili vodje talijanskog pokreta na Malti. Naslov apela u »Giornale d'Italia« je sličan našem naslovu u ovoj vijesti. Apel je potpisani od vodja nacionalističkog pokreta na Malti Ugo Misfuda i Enrica Mizzija. U tom se apelu među ostalim kaže i ovo:

»Nasilja, koja se čine nad našim narodom, uzimajući mu pravo na slobodan nacionalni život, pravo na Jezik i nacionalni kulturni razvoj, nije nas oborilo, nego naprotiv podvostručilo je našu borbenost i našu akcionu snagu, a time i vjeru u pobedu naše stvari.«

Bog je kroz usta svog sina Krista, blagoslovljajući žedne rekao, da će njihova žđa minuti, da će proći i nebo i zemlja, ali da će njegove riječi ostati. Malo je kojem narodu pravednom i nedužnom kao našem zanijeckana pravda, kao što se našem narodu to dogadja. Parlament je bio zatvoren, a ministri su silom otpušteni. Poslanici su lišeni svoje vlasti, koju ste im vi legitimno dali, da se brinu za vas. Zabranjene su javne skupštine, reducirana je štampa, vrši se nadzor nad našim sastancima, broje se vaši dahovi, vi ste podvrgnuti jednom stanju stvari, koje se ne može uporediti sa stanjem niti u zemljama, koje su najnajadnije u civilizaciji.«

Maltežani, pa ipak nas se boje! Svi

znamo, da ponosa duša naroda, koja se ne može podvrgnuti i pogazi, čeka u košta za svoja prava za latinstvo Malte. Neprijatelji osjećaju da smo kompaktni, pa i ako vaše zastave ne vijore na vjetru, vi ih imate u srca, gdje ih ljubomorno čuvate i jednoga dana vi ćete pobijediti.«

Tako i u ovom stilu i s ovakvim

slimom nastavlja se apel. Radi se o Talijanima na Malti. Mi u Julijskoj Krajini čitajući taj apel mislimo smo svoje: riječi su nas direkte, jer smo u njima nalazili odjek naših istinskih idealova naših nada u slobodu a u isto vrijeme opažali smo svu imfamiju onih, koji podupiru malteški iredentizam, dok u isto vrijeme gaze daleko brutalnije nego Englezzi Maltežane, naš narod u Julijskoj Krajini. Ne, dragi Maltežani, ne stoji ono, što vi kažete, da nema na zemlji kraja, gdje stvari stoje lošije nego kod vas na Malti. Sjetite se na Julijsku Krajinu, gdje je baš Vaša Italija bacila civilizaciju tako pod noge, da baš zbog toga ne može nikome da imponira i da od nikoga ne traži zaštitu za Vas na Malti. Zar ima takvog obraza Italija poslije Gortana i Bazovice? Zar vjerujete da to u Engleskoj ne znaju? I zar ne vidite da baš zato Englezzi imaju odavanosti, da vas gnjeće. Vama se osvjećuje ono, što Italija čini s nama u Julijskoj Krajini.«

TRŠČANSKO PUČANSTVO U SVIJETU FAŠISTIČKE STATISTIKE

Zanimive cifre o iseljivanju i doseljivanju u prošlosti i sada

Trst, januara 1934. — »Piccolo« od 6. januara donosi članak, u kojem objavljuje mnogo statističkog materijala, koji je dobiven iz »Centralnog statističkog ureda« u Rimu. Taj je statistički materijal dakle službene naravi i zato naročito interesantan.

Najprije se kaže u tom članku, da je Trst prema statistici od 1931 imao 249.574 stanovnika, uračunavši i strance i vojnike. Prema brojenju od 1910 Trst je imao te godine 229.510 stanovnika.

Prema tome broj pučanstva je narasao za 20 hiljada. Ali treba reći, da je taj porast postignut već 1914 pred ratom. Prema statistici od 1931 od ukupnog broja stanovništva rođenih u Trstu je bilo 133.294, u ostaloj trščanskoj pokrajini 8547, u ostalim pokrajinama Julijske Krajine, puljskom, goričkom, riječkom i zadarskom (bez videmske) 43.259 osoba.

Iz ostalih pokrajin Italije bilo je 1931 u Trstu 49.040 ljudi,

rodjenih u talijanskim kolonijama 59 osoba, rodjenih u stranim državama 15.314 osoba. Prema tome 1931 bilo je u Trstu 130.000 ljudi cirka rođenih u samom Trstu, cirka 50.000 rođenih u pokrajinama Julijske Krajine i 50.000 ljudi doseljenih iz stare Italije.

Od Talijana iz stare Italije bilo je 1931 godine u Trstu

7160 ljudi rođenih u provinciji Puglie, 3253 rođenih u Siciliji, u Emiliji i Romagni 2053, u Lombardiji 2581, u Napulju i Campaniji 2487, u Toscani 2080, u Pijemontu 1631, u Marche 1437, u provincijama Roma i Lazio 1205, u Abruzzima 1101, u Sardiniji 1061, u Liguriji 984, u Kalabriji 865, u Umbriji 542, u Lukani ili staroj Basilicati 500 itd.

Kako vidimo po toj službenoj statistici broj Talijana iz stare Italije u Trstu nije malen. Od ukupnog broja može se reći jedna je petina Talijana iz stare Italije.

Ti Talijani tvore srž talijanstva Trsta, jer je ono ostalo pučanstvo većim dijeli-

lom samo po spoljašnjosti talijanske narodnosti.

U članku, koji citiramo govor se i o doseljivanju u Trst u predratno doba, pa se govor, kako su u Trst dolazili mnogi Slaveni iz zaledja. Prema statistici od 1910 bilo je u Trstu rođenih 130.723, a 22.192 stanovnika bila su rođena u goričkoj pokrajini i na Krasu. 20.285 u Istri, 1910 bilo je u Trstu 26.842 stanovnika rođena u stranim državama.

Iz bivše Kranjske bilo je prije rata u Trstu 11.423 stanovnika. Iz Stajerske ih je bilo 4105. Iz Dalmacije je bilo u Trstu 5110 ljudi, iz Beča i gornje Austrije 1804, iz Bosne 1455, iz Tirola i Voralberga 1340, iz Gornje Austrije 274, iz Moravske 704, iz Galicije 501 itd.

Kako vidimo po ovim brojkama nema pravo talijanska štampa, kad ističe, da je Trst gubio prije rata talijanski karakter samo zato, jer je navalna imigracija iz slavenskog zaledja bila velika.

Cifre su jasne i može po njima da se vidi, da je danas u Trstu više Talijana iz stare Italije, nego li je 1910 bilo ljudi, koji su bili iz Kranjske, Stajerske i Dalmacije i Bosne.

Talijanska statistika sama dovodi talijansku agitaciju u laž.

Prema toj statistici, koju donosi »Piccolo« vidimo, da je 1910 u Trstu 118.959 ljudi izjavilo, da je njihov uobičajeni jezik talijanski. Čak, kad bi te izjave odgovarale stvarnom stanju, za slavenstvo Trsta to još nije bilo katastrofalno,ako se uzme, da je ukupan broj stanovništva bio 229.510. Svakako bar polovicu onih, koji su izjavili, da im je jezik talijanski, govorili su u kućama slovenski ili su bili slovenskog porijekla. Onih su godina bile prilike u Trstu još takve, da se talijanstvo falsifikovalo, ali kad bi se bila statistika pravila neposredno pred ratom, stvari bi bile i te vanjske statističke strane izgledale drugačije.

DVE AFERI

Prodajanje ovsu iz vojaških skladiša

Sovodnje pri Gorici, 4. januara 1934. (Agis.) — Letošnjo jesen je po Sovodnjih in okoliških vaseh prodala neki Devetak Peter iz Sovodenje večje količine ovsu znatno pod normalno ceno. Ljudje so se tegu blaza sprva branili, vendar pa, ker je prodala oves kar javno, ne da bi to pred oblastio skrival, so se otresli nezaupljivosti in začeli blago kupovati. Sele čez 2 meseca se je izkazalo, da v tej zadevi ni bilo v redu Devetaka so aretilari in odvedli u zapor. Z njim vred pa so aretilari tudi nekega vojaškega kapetana, maršala in več drugih oficirjev. Izkazalo se je namreč, da so ti jemali iz vojaškega skladišča blago in ga potem prodajali med ljudstvo. Devetak, ki ni vedel, da prodala ponevereno vojaško blago, je bil čez nekaj tednov izpuščen, ostali pa so bili postav-

ljeni pred vojaško sodišče. Vsi ti, med katrimi ni bilo nobenega Slovence, so bili sicer degradirani, toda ostali so nezakonjeni Sploh so hotele italijanske oblasti vso to stvar zamolčati in so se na vso moč trudile, da ne pride u javnost. Tistim pa, ki so to vedeli, so pojasnjevali, da je bila to le nekaka pomota, da so oficirji delali prav za prav po naročilu u korist države itd. Oves so smeli kupci obdržati.

AFERA V VRSTAH MILICIJE

Postojna, 8. januara 1934. (Agis.) — V Razdrtem pri Postojni je bilo aretilirani več ugelednih časnika fašističke milice, med njimi tudi neki italijanski agent Erioso Aretiranci so bili baje vpleteni u neko tihotapsko afro. Oblasti o zadevi previdno molče.

NOVI TRGOVINSKI SPORAZUM IZMEDJU ITALIJE I JUGOSLAVIJE

Trst, januara. Dne 4. januara u palaci Venezia pretdsjednik talijanske vlade Mussolini, jugoslovenski poslanik u Rimu g. Dučić i g. Plija, šef jugoslovenske delegacije, potpisali dodatak trgovinskom ugovoru od 25. IV. 1932 odnosno ugovoru o trgovini i navigaciji od 1924 godine.

Tim povodom donose talijanske novine članke, koji su značajni ya ih citiramo u izvatu.

Novačni sporazum izmedju Italije i Jugoslavije, koji je ovih dana potpisani u Rimu, daje »Lavoro Fascista« slijedeći interesantan komentar:

Ovaj sporazum imao bi izvrsno poslužiti poboljšaju vrijednosti trgovinske izmjene izmedju Italije i Jugoslavije. Sporazum ima naročitu važnost za uzgajatelje stoke. Pošto će uvoz u Italiju jugoslovenske stoke biti kontingentiran i odgovarajuća vrijednost biti kalkulirana ne više po grlu nego po težini, može se predvidjeti, da će doći do povišenja cijena stoci u Italiji. Ovo povišenje odgovarat će uglavnom povišenju carine na stoku u korist stočarske stoke, tako da će to odgovarati potrebama unutrašnje trgovine a ne će otežavati prijevoze.

Drži se, da će u najkratčem vrijeme otociti i trgovinski pregovori Italije s Mađarskom. Talijansko jugoslovensko ugovor je zaključila sa Mađarskom vinkulirane su na način da će se uskoro moći staviti na snagu nove carine o kojima je već postignut sporazum s Rumunjskom.

Ovi sporazumi pok

Istarskim šumama je i pod Mlečanima prijetila opasnost

U 49 broju »Istre« od 8 decembra 1933 čitali ste u članku »Istarskim šumama prijeti opasnost uzbudljivu vijest, da fašistički nasilnici kane istrijebiti šume u Istri, jer se drvo ne može prodavati ni u beseljenje, a sada čuje, kako se mletačka republika, barem zadnji čas (1777) malo prije svoje propasti (1799), pobrinula za spas i uzgoj istarskih šuma, pošto ih je nekoliko stoljeća uništavala i bila gotovo uništila.

Na osnovu izvještaja »dobrostojnika vlastelina Barbuna Vicenca Morosini, gospodara orsana, odabrana za pohoditi dubrave u državi Istrije, »pričekanog priuzvišenom Kolegiju vrh dubrava«, koji sačinjavaju »nadstojnici Prosper Valmarana, Jerolim Zustinian i Ivan Minotto s potajnikom Ivanom Filippi, sastavljeno je opširno »Naredenje priluzvišenog kolegija vrh dubrava dneva 16. prosinca 1777. za strazu, načku, i težanje dubrava države od Istrije«, koje je bilo »potvrđeno s nadređanim priuzvišenoga senata 22. studenoga 1777. i 23. travnja 1778.«, a odmah zatim u godini 1778. takodjer štampano u Mlecima »po sinovom pokojnog Ivana Antuna Pilelli, utještenikom duždovim u zasebnoj knjižici od 80 strana na jeziku talijanskom i hrvatskom. Tu se nalazi i ova važna rečenica:

»Kako bude ovo (Naredenje) potvrđeno pohvalom priuzvišenoga senata, uštampat će se talijanski i ilirički, da se može bolje razumiti, i poslat će se vlastelinom providurim, duhovnikom, sudicom, županom, glavarom, saltarim ili stražaninom posobnih gradova, gradaca, sela, općina države (Istre) za njegovo proglašenje, i svakomu potribno bude za temeljito izvršenje njegovo i opsluženje.«

Da su ondašnji gospodari Istre imali daleko više smisla za šume i takta prema narodu, pokazuje i ova zaglavna odredba u onoj knjižici:

»Hotijući principova odluka, da ovo Naredenje ima imati potpuno svoju svrhu ispunjenjem izvrsnim providjenja potribitih uzdržavanju u istom, bit će dužnost osobita duhovnika očitovati ono svake godine od oltara na misu prosinca na blagdan u najveću skupu puka, da se ne može ikada reći od podložnika, da nije to znalo, na koju svrhu jesu (župniči) ponukovani u svaku vreme stavljati u srce podložnika škodu priveliku, koju se čini principu (duždu, republici) šteteći dubrave i stabla sahranjena za općene potrebe (naime za gradnju brodova u državnom orsanu ili arsenalu).«

Početak Naredenja glasi:

»Budući bile razglašene od razmišljenja primudrih starešina naših toliko puta ponovljene snažne zakone radi uzdržanja i težanja dubrava općenih i osobitih svršeno sahranjenih za potribite uzroke i na službu orsana, u svaku vreme priuzvišen senat bdi na to i opravi ovu stvar vrlo potribitu.«

»Naredenja u sebi toliko pametna i korisna, koja u prošasto vreme bila su odlučena, imala su se ploditi dobro istih razmišljenih providnih svrha; da pričinjenja nagla i opačina himbena ljudska svagdano zamjerita na štetu stabla duba, rasada, buša i mladih stabla mnogo veće ne bi bila zamjerita svakim marljivim načinom na uvrštenje skladna i podobna priuzvišenih poglastava.«

»Zato budući se poznana veoma teža bezređa nepodnosiva i zle običaje upuštena u državi Istrije, koje navlastito namnožeći se, odnemu plodnost zemlja pričinjenih dubravastih, kako našemu kolegiju bi pričekano od dobrostojnika vlastelina gospodina Barbuna Vicenca Morosini, gospodara nad orsanom, odabrana za pohoditi istu državu, dali na izvršenje čaščenih zapovidi priuzvišenoga senata izgovorenih u svomu naredenju 27. travnja 1775. Naredenjem ovim pričaću se zakone dubravaste i uporedi i one nove nauke težanja i straze, koji bi mogli na svrhu odnjeti toliko žestoka opačinstva i oblačati i uzdržati obilne plode dobrih duba potribitih za morske potrebe i učuvati dubrave od iskorjenja i preuzeća i braniti rasade, mala stabla i panje od poštećenja, očehnuća grana i od lupeština mrženih i jošter za sjediniti težanje veće korisno i dobrovoljnost priljubljenih podložnika.«

»Dakle da brez dvoslovija bude svakomu očitovan zakon, a osobito onim, kojem pristojat će se ispuniti dužnosti naprčene u slidećih poglavih, očituje se odluču svršenu principa.«

»Ovo Naredenje, koje samo unaprida imat će se ispuniti, razvrćujući prijašnja, za ukloniti zle običaje, koji drugačije ishodu od mnoštva zakona, od vlastelina vlađaoca i kapitana od Kapodistrije i od vlađanja njegovih i jošter od vlastelina Kapo di Raspo u svomu vladanju činit će se pri-glasiti jednokrat na godište, gđi se razglasiti sa zvokom trublje u dnevnu najsvetašnjemu mjesecu prosinca on čas većega skupa puka, kripsono priporučići njegovo izvršenje ljubostvu i razboru vladanja od Raspa određenoga u državi, koje imat će providiti spravno himbene opačine i lupeštine u dubravah učinjene i poslati pripis svih opo-viđenja vladanja orsana za ona providjenja, koja oblast priuzvišenoga serata bude do-misliti korisna za uzdržanje koristi republike.«

Dalje slijedi pet »poglavlja« ovoga Naredenja (»vrh gospodara dubrava, gradaca, gradova, sela, općina, redovnika i mista redovniških i druge vrste čeljadice na str. 11., »za gradove, gradce, sela, općine i po-krajine« na str. 25., »za skočače ili stra-

NEUSPEHI ITALIJANSKEGA FAŠIZMA:

Novi državni proračun: 3 miljarde primanjkljaja

Ljubljana, januara 1934. (A gis). — V fašističnom parlamentu, odborih in senatu so se pričele diskusije o novem državnom proračunu za leto 1934./1935. Potek teh razprav bo skrajšan, ker bo ta skupščina, kot je jasno, razpuščena in bodo razpisane nove volitve. Mussolini pripravlja novo »ustavo«. Ena komedija več!

V načrtu za nov proračun je 20 miljardi 636.000.000 lir izdatkov in 17.662.000.000 lir dohodkov. Glavni izdatki so: za finančno ministarstvo 10.186.000.000 za vojno ministarstvo:

vojska	2.520.000.000
vojna mornarica	1.184.000.000
vojna avijacija	750.000.000

Izdatki za prosveto znašajo 1.575.000.000. Proračun izkazuje torej okoli 3 miljarde lir primanjkljaja. Državni dolg se je u teknu tega proračunskega leta dvignil za celih 6 miljard, kar se razvidi tudi iz proračuna finančnega ministarstva, ki je letos večji za 300 milijonov lir. To odgovarja (po 5%-nem obrestovanju) svoti za odplaćevanje obresti, ki bo uporabljen za izplačilo novega dolga. Stroški za vojsko znašajo 25% celokupnega proračuna.

V »parlamentu« so pričeli z debatami v zadevi novega proračuna. Toda to niso debate o proračunu, o ev spremembah in sličnem ampak le brezplodne govorance in slavospevi. Da bi kdo predlagal kako spremembo, dopolnilo ali da bi kdo kritiziral le posamezne točke v predlogu, ni niti mili.

Tudi ne bi bilo varno. V dvanajstem letu fašistične vlade v Italiji se ni posrečilo temu režimu vzpostaviti ravnotežje o državnem proračunu. Niti ogromno znižanje plač. povisanje dajkov, nove takse itd. niso pomagale. Prva polovica letošnjega proračuna (proračunsko leto traja v Italiji od 1. julija do 30. junija) izkazuje že 1.926.000.000 lir primanjkljaja. Fašizem, ki naj bi prinesel Italiji rešitev zlasti na gospodarskem polju, se vedno boli pogreza v položaj, iz katerega bo izhod izredno težak, če ne nemogoč. Kljub vsemu ni do sedaj nikjer dosegel resničnega uspeha.

Beda narača, brezposelnost se veča in državno vedenje boli tripi. Sistem fašizma preživlja v Italiji težke čase in vprašanje je, kako jih bo preživel. Mussolini išče novih izhodov za podaljšanje življenja svojemu režimu. O temu pričajo novi načrti o izpremembi ustave in slično. Pomoč indu-

striji, ki preživlja težke čase, naj bi se nudila z novo ustanovljenim »Zavodom za industrijsko obnovbo«. Kapitalisti danes neradi načrtajo svoj denar v papirjih z izpremenjajočo se vrednostjo ter s tem neradi prevzamejo naše riziko. Ta zavod naj bi to disharmonijo na tržišču ublažil. On kupuje in vpisuje delnice raznih industrijskih podjetij, a izdaja s svoje strani obligacije. Tako kapitalisti še le neposredno sodelujejo pri industrijski delavnosti in ne prevzemajo naše nikakega rizika, ker garantira država za izdane obligacije. Na te obligacije so predviđene stalne obresti in lastniki obligacij imajo pravico tudi na eventuelne dobičke, če bi divedende delnic, ki jih ima zavod, prešle višino stalnih obresti. Kako se bo to obneslo, je vprašanje. Vprašanje obstoji v glavnem v tem, koliko časa bo država lahko na eni strani podpirala industrijo samo, na drugi strani pa plačevala po tem zavodu obresti in vračala vložen denar. Zgleda, da je to injekcija trulemu truplu fašističnega sistema. Tudi nova bitka »izvoz«, ki jo žele nekateri bolj napredni laški časopisi ne bo nič pomagala. Pred Mussolinijem zila prepad in treba ga bo ali preskočiti, ali pa kar bo lažje — pasti vane.

VESTI IZ ITALIE.

Za zatiranje jetike, ki se v Italiji zelo širi, je bilo zbranih 13 ½ milijonov lir (2 milijona več kot lani in 6 milijonov več kot leta 1931). Tržaška pokrajina je nabrala 100.000. Reška 153.000. Goriška 86.000. Puljska 75.000. Porazmerno so dali naši kraji največ.

Kateri jezik se učijo Italijani, se razvidi iz statistike Statističnega osrednjega zavoda v Rimu, ki ugotavlja, da se je leta 1931./1932. učilo tujih jezikov 100.929 učencev. Od teh je naredilo Izpite 85.512. 62.000 učencev se le učilo francoskega jezika 20.000 angleškega, 14.000 nemškega 2.700 španskega, 375 srbohrvaškega in 328 slovenskega.

Da krije deficit v državnem proračunu, je sklenila banka Banca d'Italia na inicijativu Mussolinija razpisati novo natanje posojilo za 4 miljarde lir. V to svrhu bodo izdali nove državne bone na 9 let s 4%-nim obrestovanjem. Stari boni bodo lahko zamenjani s temi novimi. S podpisovanjem posojila bodo začeli 10. januarja t. l. — (A gis).

NEKAJ ŠTEVILK IZ TRSTA

V Trstu je brezposelnost proti koncu leta spet znatno narasla, kakor nam kažejo naslednje številke:

Od 1. I. do 30. IX. 1931. je bilo 20.000 brezposelnih; od 1. I. do 30. IX. 1932. je bilo 25.000 brezposelnih; od 1. I. do 30. IX. 1933. je bilo 30.325 brezposelnih.

Seveda, tako po uradnih statistikah! Upoštevani pa niso oni brezposelnici, ki niso včlanjeni v fašističnih organizacijah. Medtem, ko je brezposelnost v zadnjih treh letih narasla skoro za polovico, so podpore za brezposelne skrčili od lir 1.264.874 leta 1931. na lir 1.225.769 v telu 1932. in na 880.000 lir v preteklem letu. Napredek Trsta gre tudi v tem pogledu svoje smeri. (A gis).

RADNE PRILIKE U TRSTU

Trst, januara 1934. — »Popolo di Trieste« piše v jednom članku protiv onih triptikov, ki jih imajo posla v svojim kancelarijama, pa umesto, da uzmu nove radne

sile, daju svojem činovništvu da radi u prekovremenim satovima i to je posebna placa. »Popolo« kaže, da tome treba stati na kraj, jer je Trst pun nezaposlenih činovnika, koji čekajo koru kruha. To treba ukinuti i radi drugih razloga. Mladi ljudi bez posla, kaže »Popolo«, nemogu da stvaraju familije, nemogu da radijo djecu, i tako Trst propada, a to je i protiv one politike, koju provodi Benito Mussolini.

TUJSKI PROMET

Uradnika statistika beleži, da je bilo v prvih devetih mesecih leta 1933. v tržaških hotelih 17.412 tujcev več ko v istem razdobju leta 1931. Ta porast pa ni prinesel začanom zadovljljivega povisja denarne strani tega prometa kajti tujci so pustili v tržaških hotelih komaj 1.000 lir več ko v letu 1931. Če imajo vse »battaglie« v Italiji take uspehe, potem se fašistični režim ne more bahati z napredkom. (A gis).

POLICIJSKI TEROR U RAZNIM KRAJEVIMA ITALIE

Fašističke vlasti u borbi sa antifašizmom

Agencija »Informazione Italiana« iz Žurke javlja nam: Prošlih su dana provedena mnoga hapšenja v Rimu i to medju radništvo, koje se buni z bogatstvom, ekonomskimi prilikami. Došlo je do pobuna na raznim mestima i radnici su demonstrirali protiv režima, ki jih tači.

Do aretacija došlo je v Pesaru. Tam se skupilo 15 radnika, da se malo zabave. Oni su priredili malu zabavu. Policia je zato saznaла i pomislivši, da se radi bogzona komplota, provala je u lokal i pohapsila sve prisutne. Trojica su puščena na slobodu, a ostali se načrte i dalje v zatvoru, pa se računa, da će biti predvedeni pred Specijalni tribunal za zaštitu države...

Do hapšenja antifašista došlo je posled-

nih dana i u Sesto Calende, Castelletto Ticinese i u Barazzo.

U Livornu su u avgustu bili uhapšeni radnici Renzo Tamberi, Garibaldo Benife, Mario Corsi i Giovanni Martelli. U decembru bili su sudjeni pred Specijalnim tribunalom i sudjeni su svaki na 2 godine zatvora, jer su, navodno, dajelili letake, u kojima se gorovilo protiv režima.

U Italiji svaki fašista smije da počinja svakakve prepotencije, da napastuje i muči onoga, ko nije fašista, a da zato nikada ne bi kažnen. Ako neko ko nije fašista uvredi, takne ili ubije jednog fašista, osuda je teška. Tako je ovih dana bio osudjen na 27 godina zatvora pred sudom u Chieti neki De Cola, ki je ubio u ličnoj obrani fašističkog milicionera Cesara Perfetija.

Z MUSSOLINIJEVE MIZE PADAJO DROBTINICE

Postojna, januara. (A gis) Letos semačnih trgovinah, do določenih vsot, Menda so morale ravno radi tega matere v košarski občini prinesi svoje otroke (dojenčke) v občinski urad, kjer so jih pregledali in najbrže tudi ugotovili, kateri izmed otrok »zasižu« navečjo nagrado.

Žanine dubrave općenih i posobnih na str.

35, »za kapitane odvoda i odonuda od rike Quieta« na str. 43., »za nadstojanje, ki je se narediti na poslovjanje in težanje, sva kolitnih liječenja i odsišenja narednih i na svake potrebe dubravaste« na str. 53.), u kojima imade vrlo značajnih odredaba, no i ovo je več posve dosta, da se vidi razlika izmed ondašnjih i sadašnjih vrhov.

Nikola Žic.

MUSSOLINIJEVA „DEMOGRAFSKA BITKA“ NIKAKO NE USPJEVA

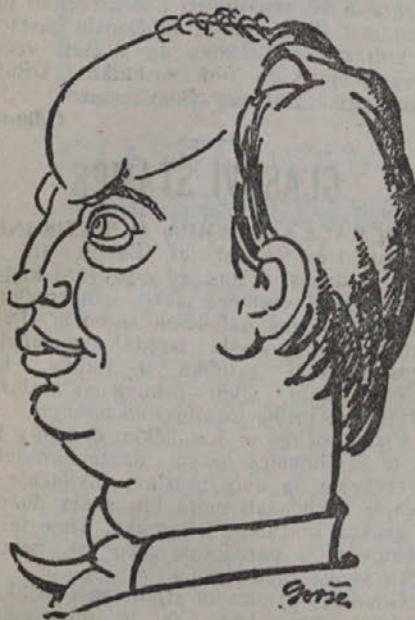
U Italiji broj radjanja naglo pada. — Prijazanje Mussolinijevog lista.

Trst, januara 1934. — Fašistička kampanja, kojoj je cilj povečanje broja porodilja ne uspijeva. Ekonomski prilike su takve, da se Talijani ne množe onako kao što su se ranije množili. Fašizam je i tu ostavio svoje tragove. Sve one mjere, koje je Mussolini odredio, uzaludne su. Danas već i sama fašistička štampa mora to priznati. Neki dan je Mussolinijev list »Il Popolo d' Italia« donio članak, u kojem kaže:

»Fenomen demografske dekadencije razvija se ubrzanim ritmom, naročito u velikim gradovima, a i u malim takodjер u severnoj Italiji. Smrt nara, a malo se novih gradjana nadaja. Eto, prema podatcima za novembra za Torino: u novembri 1932

Naša kulturna kronika

O ROJAKU BOGOMIRU MAGAJNI

Dr. Bogomir Magajna

»Moj Bog, zakaj so me pripeljali na ta široki vrt« — —

To so besede v novelici »Senca Este« iz druge Magajnovne knjige novel, in ko sem po naključju odpril danes knjigo na tej (99.) strani, me je spreklo, kakor da vidim pred seboj tistega Magajno, ki piše povesti, novele in pravljice. Moj rojak je, vendar se mi zdijo, da doslej, prav do tega hipa še nisem utegnil razrešiti njegove uganke. Kaj je z njim? Ali je res takšna mehka pesnička duša, kakršna zvoni iz njegovih leposlovnih del? Ali pa je samo literat in piše ljudem zato, da jih z vodenjem svoje besede očara ter zapusti na to prazne, puste in še bolj žalostne, kakor so bili prej? Tako sem se večkrat vpraševal, ne da bi vedel zakaj. Nisem ga poznal. Zato se ne čudim, da ga morda mnogi ne bodo nikoli spoznali in ga bodo sodili samo po tem, kar je krepkega, zdravega, in koristnega ustvaril v svojem življenju.

Gotovo ga bom po vsem tem sodili zelo različno.

Kaj je star šele 30 let. V teh dneh. V dobi, ki jo je težko opisati. In izdal je doslej že 4 knjige, objavlja dve novi povesti.

Tako plodovit pisatelj je lahko vsekemu narodu v čast. Magajna je razen tega prišel med nas kot nov tip pisatelja. Pričel je govoriti ljudem neposredno kot dobrim ljudem in kot somišljenikom. Dr. B. Magajna še v svojih 30. letih kot pisatelj ne prizna med ljudmi zunanjih razlik. Le tu pa tam sudi, obojsa in kaznuje v svojih povestitih. Toda ti njegovi obojsenci niso nikdar tako živi, kakor so živi njegovi junaki: otroci, dekleta, študentje, emigranti, politični mučeniki in jecah in žrtve usod. Čez vso Magajnovu umetnost je razlit gorak optimizem.

Ob svoji obletnici se nam je že prijabil kod otrok, ki v tem širokom vrtu sveta siplje rož na stezo človeku, kakršen je lahko samo čist otrok in kakršen bo morda nekoč po svoji duši resničen človek. Včasi bi rajščiči na sebi njegov zdravniški nož, včasi bi rajšči slišali pesem in krik borbe za človeka in za nov svet. Minogi se bojimo njegove nežnosti, ki je šibkim poguba. Tako vemo, da je samo močnim mogoče

izraziti tudi svetožalje, samo takšen pisatelj poglobi v nas, kar smo občutili.

Ko smo dobili v roke »Primorske novele« in potem roman »Gornje mesto«, novele »Bratje in sestre«, odlomek nove povesti, dolgo povest v Vigredi, se je vsele ponovilo pričakovanje, da nam Magajna pokaže z novim delom novo poglavje življenja. Brali smo kakor začeti in nismo tratili ur, čeprav naši želja ni uslušal. Bil je in ostal pesnik nastroja. On piše in ustvarja iz drugega, svojega sveta. Od tam govoril in se približuje svetu, kjer smo mi.

... Takšne vrste pisatelj je Magajna še kot mož, in kot človek je menda tudi takšen. Umetnost mu je čist svet, kjer se rajajo in zveličujejo sanje. Zato je pri njem usoda vseh trpečih lepa življenje, trpljenje jih je povisalo, kakor jih poveljuje v vsakdanji resnicnosti.

Zato tudi najstrezši kritiki hvalijo Magajnove realistične novele, n. pr. »Slivarico«, »Bokavška«, mnogim je pa všeč tudi njegova mladinska pravljica »Brkona Čeljustnik«, dočim v romenu hvalijo pred vsemi psihološko odlično podano duševnost junakovo.

Na tem prehodu iz podob v resničen svet stoji Magajna, zato so njegova dela vsak dan močnejša in globlja, kolikor se bolj zaostruje meja in kolikor osebno bolj zori v resničnost. Njegova pot je strma in razgledana, lepa in svetla. Magajnova beseda bo gotovo še močnejša, kakor je bila doslej, takrat, ko bo lahko izpel neposredno svojo neuklonljivo radost nad lepoto človeka in domačega kraja.

I. G.

MAGAJNI OB TRIDESET LETU.

Ni sicer važno to, da poteka trideset let a vsekakoga ne bi bilo na mestu, da bi oži krog šel kar tako mimo obletnice tovariša, katerega ime je v temi zvezzi z delom primorske emigracije. Magajna je naš, kot je malokdo tako naš od vseh tistih kulturnih delavcev, ki so morali iz svojih domov. Rodel se je v Vremski dolini 13. januarja pred tridesetimi leti. Iz njic je prinesel vse tiste lastnosti, ki ga danes vrste med prve naših mlajših prozaistov. Ni čuda, da se mu je tarevno ta dolina tako vcepila v misel iz značaj, saj kdor jo je videl le enkrat, mu ne bo zginila iz spomina. Tudi Magajnov smeh optimistično gledanje na svet, zaupanje v bodočnost je tam doma. Študiral je Magajna v Ljubljani in končal medicino v Zagrebu. Sedaj živi kot zdravnik v Ljubljani.

Do sedaj je izdal štiri knjige, in sicer: »Primorske novele«, »Bratje in sestre«, »Gornje mesto« in »Brkona Čeljustnik«. Pripravljen pa ima nov roman »Graničari«, ki bo izšel prihodnje leto v Mohorjevi družbi v 50 tisoč izvodih. Poleg teh je napisal mnogo novel in črtic, ki so raztresene po raznih slovenskih kulturnih revijah. Iz vseh njegovih del veje duh našega človeka.

Vemo, da će bi danes Magajno opozorili: »Magajna, trideseto prihaja, trideseto«, bi nam s širokim nasmehom odgovoril: »Kaj je to proti večnosti, prijetljiv!« Res, trideset let ni nič proti večnosti. Za človeka pa pomeni to pol življenja. Zatoprav nič ne dvomimo, da bo druga polovica ravno takoj plodovita in koristna za nas vse. Magajna, še mnogo let, srečnih in veselih!

MAGAJNA V PREVODNI LITERATURI. Praški »Narodni listy« iz 16. prosinca prinašajo v prevodu Magajnovo črto »Hadjija Vlasić« v prevodu ge. Mile Scholove. — Mladinski list Udrženja Jugoslavijev prinaša v prevodu Magajnovo mladinsko pravljico: »Brkona Čeljustnik«. Pravljica bo izšla pozneje tudi v ponatisu v knjigi z ilustracijami Božidarja Jakca.

NAŠI KNJIŽEVNIKI V SLOV. REVIJAH

Decemberske številke slovenskih kulturnih literarnih revij so prinesle med drugim tudi mnogo prispevkov naših rojakov. Tako je

Ljubljanski zvon

prinesel Bevkovo povest: Križem po ulicah. A. Budal priobčuje kritiko o Bevkovih »Povestih o strahovih« (izdala Goriska Matica 1933). O knjigi pravi: »Bogata snov je v tej knjigi zajeta globlje in bolj umetniško, kakor v katerikoli drugi podobni slovenski zbirki«. Dalec sodeluje še I. Grahov z očetom Petrom Lippertom: »Od duše do duše«.

Dom in svet

prinaša 5 pesmi Bogomila Faturja: »Plesalčev gibe«, »Sonet Smrti«, »Sonet hrepeneja«, »Sonet o ženi« in »Sonet ločitve« in pesem Jožeta Lovrenčiča »Pogovor«.

Sodobnost

priobčuje članek Borisa Furlana: »Leta odločitve« in obširno kritiko Magajnovega literarnega delovanja (napisal jo je Josip Vidmar), ki pa se nam ne zdi povsem stvarna in smo prepričani, da bi ob drugačnih prilikah bila drugačna.

Mladika

ima: France Bevk: »Huda ura«, ki bo glavna povest letnika 1934, Bogdan Kazak: »Z učenimi ljudmi je križ«, povest iz Trente, Viktor Sonc: »Ugasnil je«, France Goršek: Portret Franceta Bevka. Med kritikami pa: očeno Bevkove povesti »Zelezna kača« in »Veliki Tomaž« (napisal V. S.), in Jože Lovrenčiča romana: »Publius in Hispala«.

Drama

priobčuje dva članka Ivana Grahoria: »Ljudsko Gledališče« in »Opera in opereta«, dalje članek Ferda Delaka: »Domača filmska industrija« in F. D.-a: »Dva obiska v

KONCERT PRIMORSKIH SKLADATELJEV

Kakor javljajo ljubljanski časopisi, bo priredilo znano pevsko društvo »Ljubljanski zvon« 15. t. m. v tukajšnji filharmonični dvorani vokalni koncert. Izvajalo bo skladbe primorskih skladateljev. Oživele bodo pesmi naših tvorcev, ki so in bodo ostali priče kulturnih teženj in sile tvornosti našega ljudstva, ki je danes politično odtrgano. Tudi med nami je še marsikdo, ki je poznal tega ali onega skladatelja. Premnogo je pesmi, ki jih pozna že vsakdo. Iz prešnje dobe je znan zlasti Volarič, ki je postal nad vse popularen. Pa tudi Vilhar, Kocijančič in drugi zaslubi, da pridejo njihova dela iz arhivov. Saj so po mnenju nekega znanega glasbenika to močni stebri slovenske produktivne vokalne glazbe, da smo lahko ponosni nanje. Zanimanje zanje postaja zadnje čase vedno večje. Poleg tega koncerta bo kmalu drugi, ki bo posvetil svojo pozornost takozvanim čitalniškim dobi, pri čemer bodo prišli močno v poštev tudi skladatelji s Primorskega.

KRITIKE O MOTIKI I PAVLOVCU.

Povodom izložbe naših slikarja Motike i Pavlovca s grupom Babić-Becić-Mišić, piše zagrebačka »Omladina«:

»Antun Motika, rodom Istranin, jedna je od najinteresantnejših pojavov u čitavom našem novijem slikarskem životu. On je pjesnik vanredno finih in rafiniranih boja, koji svojo umetnost izražava sasvim intimno in subjektivno. On slikava svakodnevne sasvim obične i jednostavne stvari, kao na pr. zakutak u nekoj sobi ili kakvu vazu s jednostavnim cviječem na prozoru, ali upravo pri tome pokazuje, kako u umjetnosti nije važen objekt, t. j. predmet prikazivanja, več samo način, na koji nešto prikazuje. A u tome je Motika vanredan, jer umije svojim kistom oživjeti sve te sasvim priproste pojave i prikazati ih kao kakve skupocjene starinske svilene tkanine pune raskošnih boja, pune svjetla, u kojima se zrcali prava umjetnička duša, velik talent in velika budučnost.«

Mlad Slovenec Franjo Pavlovec je izložil čitav niz vrlo uspejih i zanimljivih pesjaša iz svoje domovine. Kod njega uvara u oči naročito njegov kolorit, u kojem dominira zelena, modra in žuta boja; od ovoga mladog slikara očekujemo s pravom još daleko večje rezultate.«

O Motiki se izdajo u almanahu »Kolo Matice Hrvatske« za 1934. eseji dra Slavka Batušića. I inače je slikarska kritika posvetila u poslednje vrijeme veliku pažnju tom našem mladom umjetniku.

ANTE DEFRAZESCHI U SVJETSKOM PEDAGOŠKOM ZBORNIKU.

Ravnatelj Ukrajinskog naučnog instituta u Berlinu, dr. Ivan Mirčuk u svom je dosadašnjem naučnom radu u nekoliko navrata pisao o jugoslavenskom duhovnom životu i to na poljskom, češkom, ukrajinskem in njemačkem jeziku.

Za münstersku enciklopediju pedagogike napisao je dr. Ivan Mirčuk veoma značajnu sintetičku raspravu pod natpisom: »Die Pädagogik der Slawen im Jähndert«, prikaz svoje slavenske pedagogije ne ograničuje samo na to, da iznese dominantne struje ili njihovu problematiku, nego on podvrgava analizi svih nove pokušaje rješavanja glavnih pitanja, osvrće se i na povijest, da tako bude jasnija sadašnjost, te i na primjenu teorije u praksi.

Za izradu o suvremenom stanju pedagogike u Jugoslaviji služio se autor s glasovitim dijelom nestora čeških pedagoških dr. Otakara Kadnera »Povijest Pedagogike« (Prag, 1924.) i Stanojevićevom enciklopedijom Srba, Hrvata i Slovenaca (Zagreb, 1925). Osim toga nekoje mu je podatko dao hrvatski profesor Franjo Novljan, koji se nalazio u Pragu, kada je autor proučavao povijest češke pedagogike.

Za obilnoj studiji naše pedagogike autor govori i o našim pedagoškim piscima. Od zagrebačkih pedagoških radnika spominje samo dra Juru Turića, Zlatku Spoljara, Salihu Ljubuščića i Antu Defranceschija.

To je vidan uspjeh istarskog pedagoškog radnika i znak, da se njegov rad cijeni, kad se njegovo ime unosi u svjetsku enciklopediju.

KNIGE GORIČKE »MOHORJEVE DRUŽBE« ZA 1934

Gorička »Mohorjeva družba« izdala je za 1934 ove knjige:

1. »Svetoletni koledar« za 1934.
2. »Živi organ« (život i rad pape Pija X.).

3. »Ovčar Marko« seljačka priповijest od Janeza Jalene.

4. »Leteče copate«, dječja knjiga od Janeza Rozencveta.

5. »Protiv novim svetovom...« knjiga o geografiji i historiji američkih zemalja.

Iduće godine kani »Mohorjeva družba« izdati ove knjige:

1. »Sveti Vincencij Pavelski«, životpis, napisao dr. Anton Zdešar.
2. »Skozi američke pragozdje«, priповijest od Ivana Brežnika.

3. Jednu seljačku priповijest.

4. »Domači zdravnik«.

5. Koledar.

Pet knjiga za Jugoslaviju Din 30. — preporučeno 4 dinara više. Plaća se kod Poštanske štedionice u Ljubljani, ček. broj 20.446.

POGOVOR S SNEŽNIKOM

Snežnik kroz okno gleda me ves čas, kako pero mi teče po papirju... »Minljivi, majhni smo proti vsemirju to troje črkanje, in ti, in jaz...«

Ti, ki komolce si razpli in rame udobno sklonil, pa si še visok, da s temenom zadeva se v obok — je mera tudi, zate? — »Tudi zame.«

Danes in jutri in se nekaj časa ponosni kopljemo se v vsaki zori, a pisano človeku je in gori: imena nič, spomina več, ni glasa! Mi tu živi učakali smo grozo — človek in gora, mesto, trg in vas — da izgubili smo svoj krest in glas — več, da se zovem zdaj Monte Nevoso?...«

JAZ SLIŠIM, VIDIM, ČUTIM, VEM...

Jaz slišim ure: čas bijo; zvono daljne: dan zvone; vodé poslušam pod zemljó: za svoje rojstvo se bore.

Jaz vidim solze, ki tekó sirotam z bledih, velih lic, iztegnjenih rok sto in sto tam iz Trbovelj, Jesenic.

Jaz čutim v srcu tisoč ran vse strele izza naših mej — In bazoviškega poglej! — Jaz vem, kje je naš glavni stan, in nočem stran, in nočem stran!

OTON ZUPANCIĆ.

Največi slovenski pjesnik Oton Zupančič objavio je prošlih dana ove dvije pjesme, prvu u božičnem broju beogradskog »Politike«, a drugu u 1. broju 1934 »Srpskog književnog glasnika«. Prenosimo ih, da i naši čitatelji budu dionici ove velike umjetnosti i da osjeti svu ljubav, koju veliki pjesnik ima za našu nesretnu zemlju.

PISMO BALOTI

Va Zagrebu, januara 1934

Dragi Mate!

Ne poznivan Te, ma Te morda boje poznivan nego sveki drugi. Nis Te videl, ma vidin Te skrovi na mozi, kako da si od stekla, zač vidin skroz Tvoje pismi, da Ti je srce velo i dobro — dobro kalo naša mat Istra. I ni Ti tribi čudo pisat. Va malo besed da se čudo toga reč, a ja bin Ti samo jednu besed otel reč: nisi marel poč tako delgo od nas, va ravnice od Vojvodini, va

SVETI VEČER V „TABORU“

Cenjeni gospod uređnik! Od raznih naših emigrantskih društav dobivate poročila o pogostosti brezposelnih ob priliki božiča. Ne bilo bi prav če bi se prezrla božičnica, ki jo je v Ljubljani predložilo društvo »Tabor« skupno z »Odborom za begunce«.

Preko 140 nas je bilo. Še lina je marsikateri izmed nas obhajal ta večer pri domaćem ognjišču v svoji rojstni vasi. Kar nas je sedelo ta večer za mizo, smo se vsi pozinali — sorodna usoda skrbi za to. »Tabor« nas je povabil z namenom, da nas vsaj za nekaj ur udrži v domaćem krogu ter nas tako iztrga iz objema osamljenosti in otočnosti, ki se baš na ta večer najostreje polašča brezdomca. Mnogo naših je sedelo ta večer pri bogatejšem obloženih mizi, mi bi se pa bili zadovoljili s še skromnejšo večerjo, da nam je le bilo dano preživeti ta večer v krogu svojih domaćih.

Lepa je bila misel »Tabora«, da se nas je spomnil in zbral na vsakomur dragi večer.

Sveti večer! V naših vaseh tih vsled krutega jarma fašizma, v nas tih in skromen vsled hrepenenja po domaći grudi. Naše tam preko in nas pa druži klic, klic zemlje, ki je pila kri Gortana in bazovskih mučenikov! Prav dobro sta razumela ta večer hrepenenje naše duše, predsednik gospod Štrekelj in gospod načelnik Sancin, ki sta se v prisrčnima govoroma spomnila nekdanjih lepih časov in dala duška trdni veri, da ni več daleč čas ko bomo na sveti večer zbrani pod domaćim krovom.

Večer je potekel v najlepšem tovarištvu in prisrčnosti, ter zapustil v nas najbolji utis, kljub temu, da mnogi izmed nas niso vedeli, kje bodo prihodnji dan večerjali, smo se razhajali žarečih obrazov. Iz oči je sijala vera, da se bo vresničila naša želja. Bo se, ker hočemo!

MLADINSKA PRIREDITEV DRUŠTVA »TABOR« V LJUELVJANI

V nedeljo dne 21. t. m. bo ob 20 uru u Delavski zbornici priredilo društvo »Tabor« s svojim mladinskim dramskim odsekom mladinski večer »Malo za res malo za šaloc. Na sporednu bo dramski prizor Slovensko Kosovo, slika Pomladno kramljanje, Franceta Bevka pravljica Bedak Pavlek in razne deklamacije. Pri prireditvi bosta sodelovala tudi društveni pevski in mandolinistički zbor. Čisti dobitek prireditve je namenjen brezposelnim brezdomcem.

Mladina Vas vabi, pride med njoi!

RAD OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA« ZA VRIJEME BOŽIČNIH PRAZNNIKOV.

Rad Omladinske Sekcije niti za vrijeme božičnih praznika nije prestao. Tako je Sekcija imala svoj redoviti članski sastanek dne 21 decembra in tom je zgodom Joža Vidmar recitirao dvije božične novele od Cirila Kosmača (»V znamenu rojstva« i »Božično pismo iz celice 589«). A u četvrtak dne 4. januara održala je Sekcija svoj prvi članski sastanak u ovoj godini. Na ovom sastanku je održao veoma uspešno predavanje gosp. Ante Iveša o temi »Istra i Jugoslavija«. Oba predavanja bila su dobro posjećena.

Na Badnje veče priredila je Omladinska Sekcija zajedno sa Istarskim Akademskim Klubom večeru za svoje članove. Osim toga priredila je Sekcija na Stjepanje 26. decembra vrlo uspješnu čajanju sa plesom. Jednake čajanke priredile smo i na Tri Kralja 6. i u nedelju 7. o. m. Sve te čajanke uspjele su u moralnom i materialnom pogledu. Taj uspjeh treba u prvom redu pripisati mandolinističkom zboru Sekcije. Zbor mandolinista koji je tek pred kratko vrijeme počeo sa intenzivnim radom pokazuje velike uspjehe. Moramo konstatirati da se pokazuje kod zbara upravo kolosalan napredak. Mi ovaj naš zbor pozdravljamo; nadamo se da će u budućnosti još mnogo i mnogo uspjeha bude li se nastavilo sa započetim radom.

Buduća čajanka održat će se u nedelju dne 14. o. m. u društvenim prostorijama, Boškovićeva 40, u 4 sata poslije podne. Pozivaju se članovi i prijatelji Sekcije da u što većem broju dodiju na ovu našu čajanku.

PLES »PRIMORSKOG HRVATA« NA TRSATU U KORIST ISTRANA

U subotu na blagdan Sv. Tri Kralja, dne 6. o. m. priredilo je ovo društvo ples u svim prostorijama Narodne čitaonice na Trsatu. Čista dobit ove prirede namenjena je sušačkom Udrženju istarskih izbjeglica.

PREDAVANJE O TRPLJENJU PRIMORSKE ŽENE.

V društvenih prostorijah celjske »Soče« v Narodnem domu bo predavala v petek 12. t. m. ob 20.00 Zorka Potratova o trpljenju primorske žene in o italijanskih ženah.

POIZVEDOVANJE.

Pahor Josip, zidar doma baje iz Solkanca pri Gorici, jugoslovanski dobrovoljac na sošenski fronti, je dobil pred kratkom dobrovoljčko uvjerenje, katero se nahaja pri Zvezi dobrovoljcev v Ljubljani. Kdor ve za njegov naslov, naj ga javi, odnosno, naj se sam zglaši pri Uredništvu in Upravi »Istre«, podružnica Ljubljana, Erjavčeva cesta 4a. (Agis)

„O VTISIH IZ PRIMORJA“

Predavanje v Mariboru

Dne 28. decembra sta priredili društvi »Nanos« in »Jadran« širi sestanek s predavanjem tov. Dr. V. »O vtisih iz Primorja«. Predavatelj, ki je bil sam že pred kratkim v Primorju, nam je podal v glavnih obrisih smernice za proučevanje našega naroda v Primorju. V svojem ¼ urnem predavanju nam je obrazložil obupne razmere naših kmetov v Primorju vsled pritiska in brezobzirnega iztrijevanja davkov od strani tamkajšnje oblasti.

Po predavanju je tov. Kralj Marijan otvoril debato, v katero so posegali razen predavatelja, tov. Kralj M., g. podžupan Golouh, Dr. Fornazarić, Dr. Rapotec, Dr. Cerkvenič in Dr. Šorli.

Nadvise zanimiva in stvarna debata

SILVESTROVANJE LJUBLJANSKE „SOČE“

V natlačeni dvorani OUZD je ljubljanska »Soča« praznovala prehod iz starega v novo leto s svojo zelo posrečeno prireditvijo. Okretni tamburaši so brenkanjem naših narodnih pesmi zavabili svoje poslušalce med izvajanjem srečno izbranega programa — šaljivimi prizori in priložnostnimi deklamacijami do polnoči, a veselo rajanje je trajalo vse do jutra.

S spremno šogovastjo je v povezji ocenila gospa Mara Fakinova društveno delovanje najagilnejših Sočanov, posebno predsednika dr. D. Puca, blagajnika Sfiligoja, tajnika Simčiča, predsednika prireditvenega odseka Čotarja, »mame in ata« Klavora itd. Razposajeno zadovoljstvo je zavelo med »Sočani« in njihovimi prijatelji pri »lepem kvartetu starih devic«, katere so pobožno urezale svoj slavospev sladki kavi in mnogo smeja je vzbudilo junaško »čedajanje« zapeljive stare koketke in kofetke. Tudi tem mora za velikim petkom napočiti velika noč secundum scripturas svetih življenskih knjig in del naših klicarjev, prerokov in vodnikov: Gregorčič, Gradnik, Kosovel onstran in Prešeren, Cankar, Zupančič tostran granice. Res si jasen užitek s krasnim recitiranjem njih preroških stilov z najglobokejšim poetiškim tolmačenjem v smislu naših hrepenenj ter vzornih smernic narodnega in državnega edinstva, kakor tudi sokolske milostnosti!

»Soča« piše v svojo dnevne kronika zopet srečno petnajsto Silvestrovanje izven svoje rodne grude. Iskreno hrenimo, da bi se uresničile govornikove nacionalne želje in voščila Sočinega predsednika dr. Puca, kakor tudi opolčni alegorično prikazani prehod iz starega v novo leto: Leto 1934 naj nas reši težke gospodarske depresije in pribene izboljšanje težkih gospodarskih prilika.

NAŠI MRTVI

† Fran Prelovec

STARE IDRIJSKE KORENINE ODHAJAO ...

Predzadnji dan minulega leta umrl je v Ljubljani, zadet od možganske kaapi Idrijčan gosp. Franjo Prelovec, sodni nadoficijal v pokoju. Mož, ki ga je v Idriji vsakdo poznal in tudi po nekdanjem Notranjskem in Primorskem je bil poznana osebnost, dočakal je lepo starost 78 let. Na sodišču v Idriji, kjer je v »gradu obavljal službo skoro 45 let, je imel vedno priliko našim ljudem izkazati mnogo dobrega. Bil je pristopen vsakomur in šel je na roko, kjer se je dalo. Njegovo resno prizadevanje k dobremu in njegov nasvet v kritičnih momentih je našem ljudstvu vedno koristil. Energičen, resen, ali vedno dobrohoten, to je bil njegov nastop. Kot stara idrijska korenina je ostal vedno odkritega narodnega značaja ter je tudi v tem duhu vzrastla njegova številna obitelj. Skoro pred upokojitvijo pred 10 leti so se morali sodni uradniki podvenci izpitu iz italijansčine, na staro leta se je nekako lotil ali mu nikar, pa niti v krajših stvareh, ni šla v glavo. Po upokojitvi je rad obiskaval svoje stare prijatelje, posebno one iz Bosne »1878«. 1927 mu je umrla soprona in tudi vrsta prijateljev se je počela redčiti tako, da je zadnja leta ostal v Idriji skoro osamljen. Družbe ni bilo, otroci so bili preko, po slovenskih časopisih pa mu je bilo najhuje. Končno se je pred 2 in pol leti preselil v Jugoslavijo, najprej na Sušak, odtod pa v Ljubljano. Hotel je imel zadnje dneve malo svobode in miru. Ali tedaj ga je prijela neizprosna sklerozna.

Za njim žaluje poleg pevovodje Zorkota še 5 sinov širom Jugoslavije in hčerka, ki je z njim skupa zapustila Italijo.

Pokopali so ga na Novo leto popoldan. Dokaz, kako je bil spoštovan in priljubljen, bila je vsa ona množica, ki ga je spremila na pokopališče pri Sv. Križu. Domala vsa v Ljubljani živeča idrijska kolonija in drugi znanci so jasno dokazali, kako so ga cenili, ko so pokopnjaka po skrajno slabl cesti spremljali na zadnji poti. Pred hišo na Starem trgu, v cerkvji na pokopališču in na grobu odpel je zbor pevcev »Ljubljanskega zvona« in drugih društev žalostinke in ob zadnjih odmevih pri grobu smo se poslovili od vzornega moža, ki mu ni bilo dano, da se odpočije v svoji toliko ljubljeni Idriji. Naj v miru počiva!

† Benedikt Poniz

Ljubljana, januarja.

Dne 6. t. m. je umrl v zavetnišču Sv. Jožefa v Ljubljani znani naš rojak Benedikt Poniz, učitelj v pokoju. Rojal se je v Ajdovščini leta 1851. Po dokončanih študijih je pončeval na vadnici v Gorici in Kopru. Se predčasno pa je moral radi na-

glušnosti v pokoj. Po svetovni vojni je živel v Gorici. 1931 leta pa se je naselil v Zavetnišču sv. Jožefa v Ljubljani. Pokojni je bil zelo zaveden Slovenec, znan po mnogostranskem udejstvovanju, na kulturnem polju. Bil je že od vsega početka navdušen Slovan in je zato rad potonal po slovenskih deželah. Prehodil je peš Srbijo, Črno goro, Bolgarijo in Rusijo, pa tudi ostalo Evropo in celo sev. Afriko. Po svojem značaju je bil vedno veder in vesel v zdravju. V 83 letu pa ga je pobrala plučnica. Naš list je zgubil z njim gotovo svojega najzvezjšega brača in naročnika. Nestrpno je čakal vsak teden njenega izida in že prej je navadno večkrat prišel v lokal naše pôdružnice ter hotel zvedeti, kaj bo prihodnja številka prinesla novega. Vsaka vest ga je prevzela in ni mogel skrivati svojega srda, ki ga je imel do zatiralca našega ljudstva. Na svojih potovanjih po Italiji je dodobra spoznal italijansko delovno ljudstvo ter bil zato prepričan, da sedanji položaj nikakor ni v skladu s težnjami velike većine italijanskega naroda.

Gibanju in delu emigracije je sledil z naivječjo pozornostjo. Rad je tudi priposevao o nacionalnem delu v Gorici, ki se ga je udeževal v svoji mladosti. Edina želja mu je bila še, da bi zopet videl svojo zemljo in ljudstvo svobodno. Žal, se mu ta želja ni izponila. Lahka mu bodi slovenska zemlja! (Agis)

† Mirko Koršič

Dne 5. januarja ob 3. zjutrat je umrel zadet od kapi naš rojak Mirko Koršič, kazenski sodnik ljubljanskega okrožnega sodišča. Njegova nenadna smrt je globoko pretresla, vse, ki so poznali pokojnika.

Doma je bil iz Gorice. Pravo je študiral v Pragu. Po študiju se je posvetil sodniškemu poklicu. Služboval je v Trstu, v Podgradu in v Gorici, kjer so ga italijanske oblasti leta 1923 odpustile iz službe. Potem je otvoril v Gorici odvetniško pisarno. Toda radi neprestnih neprilik s strani faš. oblasti se je leta 1931 preselil v Ljubljano in dobil mesto sodnika pri okrožnem sodišču. Preostalom naše sožalje! (Agis)

HIMEN.

26. decembra 1933 se je v Škofiji Loka poročil postonjski rojak Fran Gerželj, načelnik pri I. plan. polku v Škofiji Loka, z gospodinjo Ivo Langerholčevi iz Škofije Loke.

Tovariš Gerželju, ki je znan kot dober delavec, ki kljub svojemu dolgemu bivanju v Jugoslaviji ni pozabil svoje prave domovine, in njegovi mlađi ženi želimo v njenem zakonu vso srečo.

*

Dne 23. 12. pr. I. se je poročil v Kranju

rojak Viktor Hrovatin, požrtvovalni predsednik Kluba primorskih akademikov z rojakom Marijom Pegan. Čestitamo.

SASTANAK DRUŠTVA „ISTRA“

U ZAGREBU

Društvo »Istra« održaje u nedjelju 14. januara u 10 sati ujutro u društvenim prostorijama, Boškovićeva 40 članski sastanak na koji poziva članove da u čin večernog broja prisustvuju tom sastanku, koji je zadnji pred glavnim skupštinom.

Odbor.

GLASOVI ŠTAMPE

NJEMAČKA ŠTAMPA O VATIKANU

List »Der Reichsbote« (Berlin, 10. decembra) donosi prikaz jedne brošure koja je prije kratkog vremena izšla v Innsbrucku, a koja je upućena katoličkoj javnosti. Predmet brošure je »teški položaj njemačkih i jugoslovenskih katolika u Italiji«, koji brošuru izdaju. Ovaj dokument zaslužuje pažnju kao prilog manjinskom pitanju.

Pisac počinje sa katoličkim danom u Beču, te iz činjenice da su i druge narodnosti učestvovali na ovoj proslavi zaključuje, da čuvanje narodnosti mora biti sveta dužnost za svakog kršćanina i katolika. Time je poštivanje tudi narodnosti uzeo za polaznu tačku svojih razmatranja.

Govoreći o mirnom srednjivanju prilika u Srednjoj Evropi kaže da je tome glavna smetnja svoboda njemačkih i jugoslovenskih manjina u Italiji. Nabrala zatim čitav niz metoda za odnarođivanje kojim su izloženi manjini u Južnom Tirolu i Julijskoj Veneciji. Od 900 njemačkih i jugoslovenskih škola, koje je posjećivalo 80.000 učenika, ne postoje nijedna. Jugoslovenskim katolicima zabranjena je čak i katolička akcija. Ne postoje više nij pobožni listovi u narodnom jeziku. Spominje i jednu zvaničnu naredbu po kojoj roditelji ne smiju svoji djeci da daju italijanska imena.

Zbog toga se jugoslovenske i njemačke manjine obraćaju katoličkoj crkvi, dakle Papu. Vatikan treba da osudi metod odnarođivanja. Vatikan treba da omogući vjersku slobodu. Vatikan treba da sprječe svećenike u odnarođivanju. Pisac navodi izviku Papa Pia XI od aprila 1928, po koj je »prirodna i nadprirodna dužnost svih katolika da vrše sve vjerske manifestacije na materinjem jeziku.«

Završava riječima: »Kako su mali izgledi na uniju crkava, kad evangelisti i pravosl